

CompLex

Senter for rettsinformatikk / Avdeling for forvaltningsinformatikk

Ida Collett Sælør

Smarte strømmålere og Elhub – en personvernrettslig analyse

Er det norske regelverket som setter krav til smarte strømmålere og Elhub i samsvar med norsk lov, EMK art. 8 og EUs personvernforordning?

3/2018

UiO • Det juridiske fakultet

Henvelseler om denne bok kan gjøres til:
Senter for rettsinformatikk
Postboks 6706 St. Olavs plass
0130 Oslo
Tlf. 22 85 01 01
<http://www.jus.uio.no/ifp/om/organisasjon/seri/>

ISBN 978-82-72261-66-4
ISSN 0806-1912

Grafisk produksjon: 07 Media AS - 07.no

Contents

Forord	5
1 Innledning	6
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Rettslige grunnlag for drøftelsene av regelverkets lovlighet	9
1.3 Definisjoner	10
1.4 Avgrensninger	11
1.5 Den videre fremstilling	12
2 Regelverket som innfører AMS og Elhub	13
2.1 Energiloven	13
2.2 Forskrifter	14
3 Beskyttelse av personopplysninger i norsk lov	16
3.1 Grunnloven § 102	16
3.2 Personopplysningsloven av 2000	17
3.2.1 Lovens anvendelse	17
3.2.2 Vilkår for lovlig behandling	18
3.3 Oppsummering av lovlighet i henhold til personopplysningsloven av 2000	29
4 Den europeiske menneskerettighetskonvensjon art. 8 – retten til privatliv	30
4.1 Den europeiske menneskerettighetskonvensjon	30
4.2 EMK art. 8	30
4.3 Første unntakskriterium – i samsvar med loven	32
4.4 Andre unntakskriterium – legitimt formål	33
4.4.1 Hensynet til den nasjonale sikkerhet	33
4.4.2 Hensynet til den offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd	34
4.5 Tredje unntakskriterium – nødvendig i et demokratisk samfunn ..	35
4.5.1 Tvingende samfunnsmessig behov	35
4.5.2 Relevant og tilstrekkelig inngrep	36
4.5.3 Proporsjonalt til de hensyn som skal ivaretas	36
4.5.4 Innenfor statens skjønsmargin	41
4.6 Oppsummering av lovlighet i henhold til EMK	43

5	Personvernforordningen	44
5.1	Likheter med nåværende regelverk	45
5.2	Formålsbegrensning	45
5.3	Dataminimering og riktighet	47
5.4	Informasjonssikkerhet	51
5.5	Samtykke	51
5.6	Oppsummering av lovlighet i henhold til personvernforordningen	53
6	Andres tilgang til energiinformasjonen	54
6.1	Offentlig forvaltning	54
6.2	Forebygging av straffbare forhold	55
6.3	Etterforskning av straffbare forhold	55
6.4	Kriminalitet	56
6.5	Markedsføring	56
7	Avslutning	58
8	Litteraturliste	60

Forord

Grunnlaget for denne artikkelen er min masteroppgave i rettsvitenskap, som ble levert 25. april 2018. Ny personopplysningslov¹ trådte i kraft 20. juli 2018. Loven inkorporerer EUs personvernforordning i norsk rett.² Artikkelen ble utarbeidet før forslaget til ny lov var lagt frem, og er av den grunn i stor grad skrevet på basis av personopplysningsloven av 2000.³ For de spørsmålene som drøftes i denne artikkelen, er imidlertid rettsstillingen etter personopplysningsloven av 2018 og forordningen i hovedsak sammenfallende med reguleringen etter personopplysningsloven av 2000. Forholdet til personvernforordningen er kort drøftet i kap. 6.

Oslo 13. august 2018,

Ida Collett Sælør

---

1 Lov av 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger («personopplysningsloven av 2018»).

2 Forordning (EU) 2016/679. Også kjent som General Data Protection Regulation (GDPR).

3 Lov av 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger («personopplysningsloven av 2000»).

1 Innledning

«Experience should teach us to be most on our guard to protect liberty when the government's purposes are beneficent. Men born to freedom are naturally alert to repel invasion of their liberty by evil-minded rulers. The greatest dangers to liberty lurk in insidious encroachment by men of zeal, well-meaning but without understanding.»

– Mr. Justice Louis Brandeis⁴

Det norske systemet for elektrisitetsforsyning gjennomgår i disse dager store endringer, i form av introduksjon av «smarte strømmålere» og «Elhub». Det nye systemet vil innhente og behandle informasjon om strømforbruk og forbruksmønstre fra den enkelte strømmåler. Lignende reguleringer er under implementering i andre europeiske land, ettersom endringene er basert på EU-direktiv om regulering av energimarkedene og om energieffektivitet.⁵ Den enkelte strømmåler vil automatisk overføre informasjon om den enkelte kundens forbruk time for time til nettselskapet. Nettselskapet skal så sende informasjonen videre til Elhub, som er en nasjonal informasjonsløsning for måling og avregning i kraftmarkedet.⁶ Informasjonen om strømforbruket i det enkelte målepunkt skal lagres – på timebasis – i Elhub i minimum tre år, i henhold til de fastsatte forskriftene. Kraftleverandørene kan hente ut energiinformasjonen i samsvar med kundeforholdet, og har ansvar for å videreformidle informasjonen til forbrukeren.⁷

Debatten omkring kravet til innsamling, lagring og bruk av denne store datamengden om enkeltpersoner, husholdninger og virksomheter har vært større i enkelte andre europeiske land enn i Norge.⁸ I lys av kravets potensielt inngripende natur, og tatt i betraktning den svært opphetede debatten⁹ i Norge om implementering av datalagringsdirektivet,¹⁰ er det noe overraskende at behandlingen av energiinformasjonen i liten grad har vært problematisert i det offentlige rom i Norge.

4 Olmstead v. United States s. 479.

5 Direktivene 2009/72/EF og 2012/27/EF.

6 Jf. Elhubforskriften § 1-3 annet ledd.

7 Jf. Elhubforskriften §§ 6-15 og 8-2.

8 Se blant annet om dette i Cuijpers (2012) kapittel 3, hvor debatten i Nederland vedrørende den nederlandske implementeringen av AMS blir beskrevet.

9 Se bl.a. VG (2011), NRK (2014).

10 Direktiv 2006/24/EF.

Blant annet på bakgrunn av den manglende diskusjon i Norge rundt problemstillingen, anses det av interesse å undersøke nærmere om regelverket for smarte strømmålere og Elhub oppfyller kravene til personvern i ulike regelverk som er gjeldende i Norge. Problemstillingen i denne artikkelen er følgelig hvorvidt det norske regelverket som setter krav til smarte strømmålere og Elhub er i samsvar med norsk lov, Den europeiske menneskerettskonvensjon («EMK») art. 8 og EUs personvernforordning (personvernforordningen, «PVF»).

1.1 Bakgrunn

Forskrift av 12. juni 2015 om endring i forskrift om måling, avregning og samordnet opptreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester («Elhubforskriften») § 3-3 krever at alle kraftnettselskap må samle inn data om forbruket av elektrisk energi fra det enkelte målepunkt på timebasis. Forskriften er ennå ikke trådt i kraft, da den forutsetter at Elhub er satt i drift, hvilket foreløpig ikke er tilfelle. Forskriften vil tre i kraft «fra den tid NVE bestemmer», jf. endringsforskriften av oktober 2017 til endringsforskrift til avregningsforskriften («2017-forskrift nr. 1633»). Elhubforskriften vil medføre til dels store endringer i avregningsforskriften fra 1999, som i dag regulerer strømselskapenes innsamling og bruk av informasjon fra strømmålere hos kundene. Innføringen av smarte strømmålere er i hovedsak regulert i endringsforskriften av 2011 til avregningsforskriften («AMS-forskriften»), hvor noe er gjennomført, og resten vil bli implementert i avregningsforskriften 1. januar 2019, jf. endringsforskriften fra 2017 nr. 120 til endringsforskrift til avregningsforskriften («2017-forskrift nr. 120»). Alle forskriftene som regulerer smarte strømmålere og Elhub viser til energiloven § 10-6 annet ledd jf. § 4-3 jf. energilovforskriften § 9-1 som hjemmelsgrunnlag.

Norges kraftomsetningssystem er bygget opp av tre hovedelementer: Nettselskapene er ansvarlige for at selve ledningsnettene fungerer, og distribuerer den elektriske kraften. Kraftprodusentene produserer den elektriske kraften, og kraftleverandørene omsetter den. Kraftprodusentenes rolle er ikke relevant i denne avhandlingen, ettersom de ikke er i kontakt med strømforbrukerne, og dermed ikke behandler personopplysninger. Nettselskapene og kraftleverandørene er selvstendige selskaper, og er uavhengige av hverandre. Hvilken kraftleverandør som benyttes er valgfritt for forbrukeren, men nettselskapet har monopol på distribusjon i et gitt område. Forbrukeren faktureres derfor både fra kraftleverandøren (for strømmen), og fra nettselskapet (for nettleie, som er transporten av strømmen gjennom nettselskapets ledningsnett). Strømforbruket har direkte innvirkning også på nettleien, ettersom den beregnes blant annet etter forbruk.

Nettselskapene i Norge har startet installeringen av de såkalte «smarte strømmålerne», som inngår i «avansert måle- og styringssystem» (AMS). De er pålagt å ha installert slike strømmålere i alle målepunkt for strøm i Norge innen 1. januar 2019.¹¹ AMS måler energiforbruket mer eksakt og effektivt enn det tidligere innmeldingssystemet, som var basert på manuell innmelding fra forbrukeren, vanligvis per måned. Den nye måleren rapporterer automatisk hvor mye elektrisitet hver nettkunde har brukt hver time. I energimarkedet varierer prisene time for time, avhengig av elektrisitetsproduksjonen og etterspørselen. Det er eksempelvis høyere pris om morgenen, når «alle skal koke morgenkaffen», enn når de fleste har dratt på jobb.

Ett av formålene til det nye systemet er å muliggjøre avregning med prisen på forbrukstidspunktet hver time. For å nå dette målet, anses det nødvendig å introdusere AMS.

Et annet formål med innføringen av det nye systemet blir sagt å være at forbrukerne skal gis mulighet til å planlegge sitt elektrisitetsforbruk, slik at de kan bruke mer elektrisitet når den er billig og mindre når den er dyr. Først når forbruket avregnes på grunnlag av det faktiske forbruket time for time – og ikke som i dag med i beste fall månedlig måleravlesning – får kundene økonomiske insentiv til å styre forbruket sitt mot tidene på døgnet og uken som har lavest priser.

Informasjonen er også ment å være til nytte i den hensikt å endre forbrukernes forbruksmønster, ved hjelp av nettselskapenes fastsettelse av tariffer for nettleie. Dette er planlagt gjennomført ved å senke prisene på tider hvor det i dag er lav etterspørsel og god kapasitet i nettet, og heve dem ved stor etterspørsel og tilsvarende dårligere kapasitet på strømmettet. Ved å spre forbruket over større tidsperioder håper nettopperatorene at det vil bli minsket behov for å bygge ut nye kraftlinjer for å øke overføringskapasiteten for å dekke forbrukstopper. Dette vil kunne bidra til å holde kostnadene nede for både nettopperatorer og forbrukere. Å spre forbruket kan også bidra til redusert risiko for at kraftnettet vil falle ut, på grunn av for stor belastning på kapasiteten i strømmettet ved forbrukstopper.

Oppsummert kan forbrukerne bruke elektrisitet på en «*mer fleksibel, effektiv og miljøbesparende måte*».¹²

---

11 NVE (2017a), jf. AMS-forskriften § 4-1 jf. 2017-forskrift nr. 120 (trer i kraft 1. januar 2019).

12 NVE (2017a).

Informasjonen på time-for-time-forbruket fra hvert hushold skal bli lagret i tre år¹³ i «Elhub», som er en «felles IKT-løsning (...) for informasjonsutveksling mellom aktørene i kraftmarkedet»¹⁴ for alt elektrisitetsforbruk i Norge. Etter planen skal den være operativ fra 18. februar 2019.¹⁵

Statnett er avregningsansvarlig i det norske strømmettet. De eier og har ansvaret for opprettelse og drift av Elhub¹⁶. Den innsamlede energiinformasjonen skal etter regelverket kun være tilgjengelig for forbrukeren, dennes nettselskap og kraftleverandøren, med mindre forbrukeren spesifikt gir andre personer/enheter tilgang, jf. Elhubforskriften § 6-15 jf. § 6-17.

Det er imidlertid en rekke andre som kan ha interesse av denne informasjonen. Det kan være både for markedsføring og salg, for politietterforskning og forebyggende virksomhet, for offentlige planleggingsformål, og for andre formål – potensielt også som grunnlag for kriminell virksomhet. Så lenge informasjonen eksisterer og kan være nyttig, vil interessenter på ulike vis søke tilgang til den – lovlig eller ulovlig.

1.2 Rettslige grunnlag for drøftelsene av regelverkets lovlighet

Både internasjonale og norske regler er relevante i denne artikkelen. I nasjonalt lovverk vil Grunnlovens regler kort bli omtalt. I hovedsak vil personopplysningsloven av 2000 bli drøftet som mulig grunnlag for vern av den personlige informasjonen om elektrisitetsforbruk som de nye reglene vil generere. Personvernforordningens innskjerping av personvernet medfører at personopplysningsloven av 2018 gir et sterkere vern av enkeltmenneskenes personopplysninger enn personopplysningsloven av 2000, men har i stor grad de samme vurderingstemaene som den gamle loven. Når det gjelder de avgjørende temaene for vurderingen av lovligheten av behandlingen av personopplysninger i forbindelse med AMS og Elhub, er de grunnleggende vurderingene sammenfallende i de to lovene. De relevante utvidelsene av personopplysningsvernet i personopplysningsloven av 2018 vil bli behandlet i kapittel 5. Blant de internasjonale reglene er det EMK og personvernforordningen som vil bli gjennomgått med tanke på lovligheten av det nye regelverket om behandling av energiinformasjon fra norske forbrukere.

---

13 Jf. Elhubforskriften § 6-16.

14 NVE (2017b).

15 Elhub (2018).

16 Jf. Elhubforskriften § 6-1.

1.3 Definisjoner

Noen begrepsdefinisjoner vil være nyttige for den videre fremstillingen. Med «nettselskap» menes de selskap som eier og driver kraftnettet, dvs. de selskap som forestår transporten av elektrisk energi fra produsent til forbruker. Nettselskapene tar betalt for sine tjenester gjennom den såkalte nettleien. De selskapene som selger den elektriske energien til forbrukerne vil omtales som «kraftleverandører». Når begge typene selskap omtales vil fellesbetegnelsen «strømselskap» benyttes.

Videre vil «energiinformasjon» brukes som en felles betegnelse på den informasjonen som samles inn av de smarte strømmålerne, dvs. selve målingen av elektrisitetsforbruket, og for all den informasjon som samles inn i forbindelse med avtaleinngåelsen.¹⁷ AMS skal samle inn og formidle informasjon om forbruket i den enkelte smarte strømmåler til Elhub på timenivå en gang i døgnet.¹⁸ Alle timesmålinger for minimum de tre siste årene vil bli lagret i Elhub,¹⁹ sammen med informasjon om den enkelte forbruker som har inngått strømvitalene.²⁰ «Elhub» er den nye nasjonale informasjonsløsningen for måling og avregning i kraftmarkedet i Norge.²¹

Den «behandlingsansvarlige» er den aktør som bestemmer formålet for behandlingen av informasjonen, og med hvilke hjelpemidler den skal behandles.²² Med andre ord vil nettselskapet være den behandlingsansvarlige for innsamlingen av energiinformasjonen fra AMS og behandlingen hos dem. Elhub vil være behandlingsansvarlig for behandlingen av energiinformasjonen i Elhubs funksjon som lagrings- og informasjonssenter, mens kraftleverandøren vil være behandlingsansvarlig for utheitingen av energiinformasjonen for sin anvendelse, for eksempel for faktureringsformål. Hvert ledd i «kjeden» vil altså være behandlingsansvarlig for sin behandling av energiinformasjonen, da de selv bestemmer formål og med hvilke hjelpemidler informasjonen skal behandles.

«Personvern» betegner det som vanligvis omfattes av begrepets norske betydning, det vil si vern av personopplysninger.

---

17 Se avregningsforskriften § 2-3.

18 Jf. avregningsforskriften § 4-2 første ledd bokstav a.

19 Jf. Elhubforskriften § 6-16 første ledd.

20 Jf. avregningsforskriften § 2-3, for eksempel navn og fødselsnummer.

21 Jf. Elhubforskriften § 1-3 annet ledd.

22 Jf. personopplysningsloven av 2000 § 2 nr. 4 og PVF art. 4 nr. 7.

1.4 Avgrensninger

Noen avgrensninger er nødvendig. Artikkelen vil for det første ikke drøfte hvorvidt det foreligger hjemmel for nettselskapenes adgang til boligen for selve installeringen av den smarte strømmåleren.

Med tanke på at fremstillingen skal se på de personvernrettslige problemstillingene, vil ikke AMS hos bedrifter, organisasjoner og lignende bli drøftet. Informasjonen AMS samler inn fra disse aktørene vil ikke inneholde personopplysninger.

Nettselskapene er pålagt å samle inn informasjon fra AMS²³ fra tidspunktet for installering av den enkelte nye måler og frem til AMS- og Elhubforskriftene trer i kraft i sin helhet. Det er imidlertid ikke regulert hvordan eller hvor lenge energiinformasjon fra denne tidsperioden frem til endelig ikrafttreden skal kunne behandles. Avhandlingen vil ikke drøfte den rettslige stillingen for behandlingen av disse personopplysningene.

Den nye loven om personopplysninger trådte i kraft 20. juli 2018. Den inneholder nødvendige endringer for å sikre at norsk lov gjennomfører og overholder personvernforordningen. Siden EU har gitt de nye reglene for å ivareta personvernet i en forordning, stilles strengere krav til de nasjonale reglenes samsvar enn etter et direktiv – en forordning skal gjennomføres «som sådan».²⁴ I henhold til forarbeidene anser Justis- og beredskapsdepartementet at forordningens krav i stor grad viderefører formål, systematikk, terminologi og grunnprinsipper fra personopplysningsloven av 2000,²⁵ og fremstillingen av den gamle loven er derfor i stor grad lagt til grunn i artikkelen. Den nye personopplysningsloven vil derfor bare bli behandlet i den utstrekning det finnes nødvendig.

EU-Charteret²⁶ vil ikke bli drøftet ut over gjennomgangen av EU-domstolens²⁷ dom²⁸ om datalagringsdirektivet. EU-Charteret er et instrument i EU-retten

23 Fremgår forutsetningsvis av avregningsforskriften § 3-3 første ledd jf. §§ 7-1a og 7-1b.

24 Jf. EØS-avtalen § 7 bokstav a, som er inkorporert i norsk rett gjennom EØS-loven.

25 Se Prop. 56 LS (2017–2018) kapittel 2.1.

26 Den europeiske unions charter om grunnleggende rettigheter.

27 EU-domstolen har ikke direkte jurisdiksjon i Norge. Som følge av EØS-avtalens art. 2, 3 og 6 har imidlertid Høyesterett ansett at EFTA-domstolens uttalelser, selv om de er rådgivende, jf. ODA-avtalen art. 34, skal tillegges «vesentlig vekt», jf. Rt-2000-1811 (Finanger I) s. 1820. Da EFTA-domstolen legger til dels stor vekt på avgjørelser fra EU-domstolen som følge av lojalitetsplikten i ODA-avtalen art. 3 nr. 2, (se nærmere om mekanismene i Finanger I s. 1827-1828), får EU-domstolens avgjørelser en indirekte innvirkning på norsk forståelse av EU-direktiv og -forordninger.

28 Joined Cases C-293/12 and C-594/12 Digital Rights Ireland Ltd. v. Minister for Communications, Marine and Natural Resources and Others and Kärntner Landesregierung and Others. («Digital Rights Ireland»).

som fastslår EU-borgernes sivile, politiske og økonomiske rettigheter. Det regulerer mange av de samme rettighetene som EMK, men er i motsetning til EMK ikke innført i norsk rett, og er således ikke bindende for Norge.

Forholdet mellom behandlingsansvarlig og databehandler²⁹ vil ikke bli behandlet, da dette ikke anses som en direkte relevant del av avhandlingens problemstilling. Den behandlingsansvarlige har i stor grad ansvaret for at databehandleren overholder de gjeldende lover og regler.³⁰

1.5 Den videre fremstilling

Det vil først bli redegjort for regelverket som innfører plikt for strømselskapene til å innhente og videre behandle energiinformasjonen, og for Elhubs behandling av informasjonen. I tillegg vil hjemmelsgrunnlaget for forskriftene bli utdypet.

Deretter vil regelverket som stiller krav til vern om personopplysninger og som kommer til anvendelse på behandlingen av energiinformasjonen bli drøftet. Først vil behandlingen av energiinformasjonen bli vurdert opp mot personopplysningsloven av 2000, så vil forholdet til EMKs personvernregler bli belyst, og deretter vil behandlingen bli sett i relasjon til personvernforordningen.

Til slutt vil det redegjøres noe for ulike muligheter for benyttelse av energiinformasjonen, bl.a. for å vise at informasjonen kan være nyttig for flere formål. Dette bidrar til å vise at selve innhentingene i seg selv er et personverninngrep. Informasjonen vil kunne bli brukt til både lovlige og ulovlige formål – selv om det i utgangspunktet er satt begrensninger – når den først finnes. Kapitlet vil også vise betydningen av informasjonssikkerhet for personopplysningene.

Deler av rettskildesgrunnlaget er nytt. Personvernforordningen er fremdeles relativt lite omtalt i teoretiske fremstillinger, og det foreligger ingen rettspraksis etter forordningen. Fremstillingen er derfor i hovedsak bygget på ordlyden i bestemmelsene og fortalen.

En rekke av bestemmelsene som skal regulere forholdet mellom AMS, Elhub, strømselskap og forbrukere er ikke trådt i kraft. I all hovedsak omtales imidlertid bestemmelsene som om de er trådt i kraft, for å vise helheten i det fremtidige rettsgrunnlaget.

---

29 En «databehandler» er en som behandler personopplysninger på vegne av en behandlingsansvarlig, jf. personopplysningsloven av 2000 § 2 nr. 5 og PVF art. 4 nr. 8.

30 Se personopplysningsloven av 2000 § 15 og PVF art. 28.

2 Regelverket som innfører AMS og Elhub

2.1 Energiloven

Energiloven (enl.) fra 1990 regulerer energimarkedet i Norge. Forskriftene som regulerer elektrisitetsmarkedet og som er relevante for denne avhandlingen er hjemlet i enl. § 10-6 jf. energilovforskriften § 9-1. Enl. § 10-6 er den generelle forskriftshjemmelen i energiloven – den angir hovedregelen om at «[d]epartementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av loven og dens virkeområde», jf. første ledd. Enl. § 10-6 annet ledd er en presisering av departementets adgang til å gi forskrifter basert på forpliktelser som følger av EØS-avtalen.³¹ Forskriftskompetansen er lagt til departementet, men er for alle praktiske formål delegert til NVE, jf. energilovforskriften § 9-1. Delegasjonsbestemmelsens saklig avgrensede områder omfatter det meste av forskriftskompetansen. Dette danner skrankene for NVEs materielle kompetanse.³²

Enl. § 10-6 må tolkes i lys av formålsparagrafen, enl. § 1-2. Bestemmelsen angir lovens formål om å «sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt». Formålet avgrenses av virkeområdet for loven, som er angitt i enl. § 1-1.³³ «Bruk» ble innført i lovens formålsparagraf i 2001 – og i bestemmelsen om virkeområde i 2010 – blant annet for å understreke energimyndighetenes ansvar for det totale energisystemet.³⁴

Det er uklart hvilke «allmenne og private interesser» som kan bli berørt av de forskjellige sider ved produksjon og omsetning av elektrisk energi. Omfanget er utdypet i Ot.prp. nr. 43 (1989–1990). Hensynet til miljøet er fremhevet som et av momentene det skal tas hensyn til. I proposisjonen står videre at «[h]ovedmåletsetningen for loven vil være å ivareta hensynet til riktig ressursbruk i produksjon og fordeling av energi. Lovreglene må legge til rette for organisasjonsmessige forhold i energiforsyningen som sikrer en samfunnsøkonomisk riktig tilpasning i produksjon og fordeling». Loven skal også legge rettslig grunnlag for effektivisering av kraftmarkedet og ivareta hensynet til forbrukernes interesser.³⁵ Formåls-

31 Ot.prp. nr. 82 (1991–1992) s. 16.

32 Naas-Bibow (2011) s. 286-287.

33 Naas-Bibow (2011) s. 22.

34 Se Ot.prp. nr. 56 (2000–2001) pkt. 3.1.2.2 og Ot.prp. nr. 24 (2008–2009) s. 16.

35 Ot.prp. nr. 43 (1989–1990) s. 83.

bestemmelsen forutsetter en konkret avveining i hvert enkelt tilfelle. Ordlyden «allmenne interesser» har senere blitt tolket slik at det innbefatter hensynet til miljøhensyn og effektiv ressursbruk.³⁶

I enl. § 4-3 første ledd er departementet gitt hjemmel til å gi forskrift om «måling, avregning og fakturering». Disse funksjonene er grunnleggende praktiske forutsetninger for et velfungerende kraftmarked.³⁷ Bestemmelsen er en presisering og klargjøring av de hjemmelsmessige grunnlag for avregningskoordinering.³⁸

Et av de grunnleggende målene med reguleringen er å *«fortsatt (...) legge til rette for en sikker kraftforsyning»*.³⁹ Forarbeidene uttrykker et mål om at valg av kraftutbyggingsløsninger skal styres av markedsbaserte prisdannelsesmekanismer,⁴⁰ *«og at de samme prisdannelsesmekanismene i sterkere grad skal styre forbruket av kraft»*.⁴¹ Hensynene til både sikkerhet i kraftforsyningen og markedsbaserte mekanismer har vært gjennomgående siden energilovreformen ble gjennomført i 1990. Det grunnleggende formålet om samfunnsmessig rasjonalitet i hele verdikjeden fra produksjon til fordeling og bruk av energi har kommet til uttrykk flere ganger i årenes løp, jf. eksempelvis Ot.prp. nr. 56 (2000–2001) s. 13. Et effektivt kraftmarked er et viktig virkemiddel for å innfri dette formålet. Innføringen av AMS og Elhub er sentrale tiltak for å legge til rette for effektivitet i kraftmarkedet.

2.2 Forskrifter

Regelverket som styrer innføringen av AMS og Elhub fremstår lite tilgjengelig, med forskrifter, endringsforskrifter og endringsforskrifter til endringsforskriftene. Noen av bestemmelsene i AMS-forskriften har trådt i kraft, men langt fra alle. Mesteparten av de gjenværende bestemmelsene kommer som nevnt til å tre i kraft 1. januar 2019, jf. 2017-forskrift nr. 120. Elhub skulle opprinnelig lanseres 1. oktober 2016, men er blitt utsatt flere ganger. Blant annet som følge av dette er ikrafttredelse av reglene i Elhubforskriften utsatt til «det tidspunkt NVE bestemmer», jf. 2017-forskrift nr. 1633. Det finnes en rekke andre forskrifter på området, men de nevnte er de mest relevante for artikkelens tema.

---

36 Ot.prp. nr. 56 (2000–2001) s. 13 jf. Ot.prp. nr. 43 (1989–1990) og Innst.O nr. 101 (1999–2000).

37 Naas-Bibow (2011) s. 165.

38 Naas-Bibow (2011) s. 166.

39 Ot.prp. nr. 43 (1989–1990) s. 15.

40 Fremgår forutsetningsvis av Ot.prp. nr. 43 (1989–1990) s. 15-16.

41 Naas-Bibow (2011) s. 24.

Fakturering av kundene skal skje på bakgrunn av faktisk forbruk av elektrisk energi. Dette innebærer at hvis husholdningen har fått installert AMS, skal avregningen baseres på timesforbruk, jf. avregningsforskriften §§ 7-1a annet ledd og 7-1b annet ledd. Dette er likevel til en viss grad avhengig av hvilken type strømvtale forbrukeren har.

Når Elhub er satt i drift vil nettselskapene samle inn energiinformasjonen og formidle den direkte til Elhub. De andre aktørene i systemet skal kunne hente den ut etter behov og hjemmel.⁴² Regelverket stenger ikke for at nettselskapene kan lagre energiinformasjonen selv, i tillegg til lagringen i Elhub. Dette vil være opp til det enkelte nettselskap.⁴³

---

42 Jf. AMS-forskriften § 4-3 jf. Elhubforskriften § 6-15.

43 NVE rapport 51-2015 s. 53.

3 Beskyttelse av personopplysninger i norsk lov

3.1 Grunnloven § 102

Grunnloven § 102, som er en av de nye bestemmelsene som kom inn ved grunnlovsendringen i 2014, har sin modell i EMK art. 8. Bestemmelsens første ledd første punktum lyder «[e]nhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon». Grunnlovsfestingen var ikke ment å «*endre dagens materielle rettstilstand, men kun grunnlovsfeste det vern som i dag følger av Grunnloven § 102, ulovfestet rett, menneskerettsloven og annen ordinær lovgivning*».⁴⁴

«Lønning-utvalget» ga i sin innstilling tilrådning om uttrykkelig grunnlovsvern også for personlige opplysninger.⁴⁵ Dette fikk ikke gjennomslag i kontroll- og konstitusjonskomiteen, men det ble sagt at § 102 «*skal leses som at systematisk innhenting, oppbevaring og bruk av opplysninger om andres personlige forhold bare kan finne sted i henhold til lov, benyttes i henhold til lov eller informert samtykke og slettes når formålet ikke lenger er til stede*».⁴⁶

I motsetning til EMK art. 8 har Grl. § 102 etter sin ordlyd ingen unntak. Det har imidlertid i rettspraksis blitt lagt til grunn at det kan gjøres inngrep i vernet av personopplysninger. Førstvoterende utdypet i Rt-2014-1105 – etter å ha sitert Lønning-utvalget – at spørsmålet om hvorvidt et inngrep er i overensstemmelse med Grl. § 102 «*beror på om loven ivaretar et legitimt formål og er forholdsmessig*». Vurderingen må skje på bakgrunn av en alminnelig forholdsmessighetsbegrensning for «*lovhjemlede og saklig begrunnede inngrep i rettighetene og frihetene fastsatt i Grunnlovens menneskerettsbestemmelser*».⁴⁷ Forholdsmessighetsvurderingen må «*ha for øye balansen mellom de beskyttede individuelle interessene på den ene siden og de legitime samfunnsbehovene som begrunner tiltaket på den andre*», jf. Rt-2015-93 avsnitt 60.⁴⁸ Det må i hvert enkelt tilfelle foretas en selvstendig vurdering av hvorvidt det foreligger adgang til å gjøre inngrep i rettigheten til beskyttelse av personopplysninger i Grl. § 102.

44 Dok.nr. 16 (2011–2012) punkt 30.6.6.2.

45 Dok.nr. 16 (2011–2012) punkt 30.6.6.2.

46 Innst. 186 S (2013–2014) s. 27.

47 Rt-2014-1105 avsnitt 28.

48 Kierulf (2016) note 239A1.

Grunnlovsbestemmelsene er utformet slik at de «er egnet til å imøtekomme den rettsutvikling som skjer internasjonalt gjennom tolkning og presisering av EMK». ⁴⁹ Det foreligger følgelig konstitusjonell forankring for å anvende EMK og andre konvensjoner og traktater som er inntatt i menneskerettsloven, i tolkningen av de enkelte grunnlovsbestemmelser. «Dersom grunnlovsbestemmelsene tolkes i lys av og i samsvar med mer utviklet EMK-rett, sikrer man at de holdes oppdatert. Og siden en slik løpende oppdatering gjennomgående vil styrke vernet (...), vil dette være en lojal realisering av grunnlovsgivernes formål med reformen.» ⁵⁰ Vern av personopplysninger er heller ikke eksplisitt nevnt i EMK art. 8, men Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) har også tolket dette inn i retten til «privatliv». ⁵¹

Gr. § 102 skal således tolkes med grunnlag i gjeldende konvensjoner innenfor personvern. I denne fremstillingen vises det til drøftelsen av EMK art. 8.

3.2 Personopplysningsloven av 2000

3.2.1 Lovens anvendelse

Personopplysningsloven av 2000 er nå opphevet, og erstattet av personopplysningsloven av 2018. For denne artikkelens formål er det likevel relevant å foreta gjennomgangen med basis i systematikken i den gamle loven, jf. kapittel 1. I det videre vil for enkelthets skyld personopplysningsloven av 2000 omtales i presens.

Formålet til personopplysningsloven av 2000 er å beskytte den enkelte mot krenkelse av personvernet ved behandling av personopplysninger, og at behandlingen skal skje i «i samsvar med grunnleggende personvern hensyn». ⁵²

For at personopplysningsloven av 2000 skal komme til anvendelse må forholdet falle inn under lovens virkeområde, jf. § 3 første ledd bokstav a. Loven omhandler behandling av personopplysninger som helt eller delvis skjer med elektroniske hjelpemidler. Både innsamling, lagring og bruk av energiinformasjonen vil skje ved hjelp av elektroniske virkemidler. AMS er et elektronisk instrument som samler inn og i en viss utstrekning lagrer informasjonen. Energiinformasjonen vil så sendes elektronisk til nettselskapet og Elhub, og videre behandles elektronisk. Behandlingen av personopplysningene i AMS og Elhub skjer dermed elektronisk. Loven kommer følgelig til anvendelse på behandlingen.

---

49 Dok.nr. 16 (2011–2012) punkt 30.6.3.

50 Aall (2015) s. 45.

51 Fremgår bl.a. av S. and Marper v. the United Kingdom §§ 66–67.

52 Jf. personopplysningsloven av 2000 § 1.

Personopplysninger defineres i loven som «opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson», jf. § 2 første ledd nr. 1. Energiinformasjonen kan riktignok ikke alltid knyttes til enkeltpersoner, ettersom den enkelte måler vil registrere husstandens forbruk. Det er imidlertid lagt til grunn i juridisk litteratur at «direkte og indirekte tilknytning til person omfattes»⁵³ ved spørsmål om hvorvidt opplysningene kan knyttes til en enkeltperson. Det er begrenset hvor mye som skal til for å konstatere tilknytning. Terskelen for å finne tilknytning må vurderes i det enkelte tilfelle, men «det kan imidlertid antas at det vil bli godtatt større usikkerhet dersom de aktuelle personene tilhører samme hushold/familie».⁵⁴ Kraftleverandørene har rett og plikt til å knytte sine kundeavtaler og målnummeret på den enkelte strømmåler til et personnummer hentet fra det sentrale folkeregisteret, før overføring av informasjon til Elhub.⁵⁵ Eventuelle andre husstandsmedlemmer benytter selvsagt også strøm i husholdet, men de identifiseres med husholdets medlemmet som er knyttet til måleren i Elhubs register. Antallet personer i en husholdning vil variere, og strømforbrukets knytning til det enkelte medlem av husholdningen vil derfor kunne være mer eller mindre sterk. Sensitiviteten av personopplysningene knyttet til det enkelte husstandsmedlem vil derfor være ulik etter hvor mange medlemmer husstanden har. Uansett vil opplysningene likevel være knyttet til de konkrete medlemmene av husholdningsfellesskapet. Opplysningene vil gi mye informasjon om husholdningens vaner og rutiner, hvilket potensielt kan være sensitiv informasjon. Energiinformasjonen i AMS og Elhub vil følgelig være omfattet av begrepet personopplysninger i personopplysningsloven av 2000s forstand.⁵⁶

Personopplysningene må «behandles» i lovens forstand for at loven skal komme til anvendelse. Behandling omfatter «enhver bruk av personopplysninger»,⁵⁷ herunder innsamling, lagring og utlevering. Energiinformasjonen som samles inn fra AMS lagres i elektroniske databaser i Elhub, og strømselskapene vil kunne hente ut og bruke informasjonen etter behov, i henhold til sine hjemler. Energiinformasjonen blir dermed «behandlet» i personopplysningsloven av 2000s forstand. Loven kommer således til anvendelse, jf. § 3 første ledd bokstav a.

3.2.2 Vilkår for lovlig behandling

Personopplysningsloven av 2000 § 11 angir de grunnleggende kravene som stilles for behandling av personopplysninger. Det kan i henhold til § 11 bokstav a for det første kun foretas behandling når det foreligger et grunnlag i henhold til

53 Schartum (2012) note 3.

54 Schartum (2012) note 3.

55 Jf. avregningsforskriften § 1-6 første ledd.

56 Dette er også lagt til grunn av Datatilsynet, se bl.a. Datatilsynets AMS-veileder (2010).

57 Jf. personopplysningsloven av 2000 § 2 nr. 2.

§ 8. Bokstav b angir at opplysningene bare kan brukes til «uttrykkelig angitte formål som er saklig begrunnet» i virksomheten. De kan etter bokstav c ikke brukes til formål som ikke er forenlige med det opprinnelige formål uten at den aktuelle personen samtykker. Opplysningene må dessuten være «tilstrekkelige og relevante for formålet med behandlingen», jf. bokstav d. I henhold til bokstav e må opplysningene være korrekte og oppdaterte, i tillegg til at de ikke kan lagres lenger enn nødvendig ut fra formålet, jf. § 28.

3.2.2.1 Grunnlag for behandlingen

Første krav til behandlingens lovlighet er at personopplysningsloven av 2000 § 8 overholdes. Paragrafen oppstiller alternative grunnlag for at behandling av personopplysninger lovlig skal kunne finne sted. Grunnlaget for lovlig behandling kan enten være at behandlingen er nødvendig for minst ett av de formål som er nærmere angitt i paragrafen, at det er fastsatt i lov at det er adgang til slik behandling eller at individet har samtykket.

Det første av de alternative hovedgrunnlagene er som nevnt at behandlingen er nødvendig for å oppfylle ett av de alternative formål oppstilt i § 8 bokstav a til f. Bokstav a innebærer at behandlingen vil være lovlig dersom den skjer for å «oppfylle en avtale» med den person opplysningene omhandler. Forarbeidene gir som eksempel «*nedtegning av avtalepartens navn og adresse, utfylling av fakturaer o.l.*»⁵⁸ Eksemplene er ikke ment å være uttømmende, men fremstår klart mindre omfattende i sin art enn den detaljerte informasjon og langvarige lagring som det er tale om for energiinformasjonen.

Prisen på strøm varierer som nevnt på timesbasis. Det finnes allerede strømabonnement hvor forbrukeren betaler prisen på forbrukstidspunktet til kraftleverandøren. Foreløpig har imidlertid ikke nettselskapene innført denne avregningsformen. Avregningsformen gjør det nødvendig å samle inn – og i en periode lagre – informasjon om strømforbruk på timesbasis, for faktureringsformål. Lagring av forbruket per time i så lang tid som tre år fremstår imidlertid ikke som en naturlig del av en avtale som regulerer forholdet mellom partene, gitt at fakturering skjer med relativt korte mellomrom, vanligvis hver måned.

Informasjonen må kunne lagres for faktureringsformål så lenge det kan være aktuelt å foreta korreksjoner som grunnlag for et eventuelt etteroppgjør. Nettselskapene vil ikke ha rett til etteroppgjør overfor forbrukeren dersom korreksjonen av måleverdier foretas mer enn seks måneder etter driftsdøgnet.⁵⁹ Forbrukerne skal kunne kreve etteroppgjør etter korreksjon i mer enn seks måneder.

58 Ot.prp. nr. 92 (1998–1999) s. 109.

59 Jf. Elhubforskriften § 6-14.

Det fremstår imidlertid lite trolig at slike etteroppgjør i særlig grad vil skje, ettersom det ikke finnes regler som pålegger nettselskapet plikt til å informere forbrukeren om eventuell korreksjon av måleverdiene. Det er vanlig å fakturere hver måned, og eventuell klage på strømregningen fra forbrukeren vil i de fleste tilfelle fremsettes før fakturaens forfall. Det er derfor neppe nødvendig for oppfyllelse av avtalen å lagre informasjon om forbruket per time i mer enn 15 måneder, som opprinnelig var planlagt som lagringsperiode,⁶⁰ selv sett i lys av strømselskapenes behov for notoritet for faktureringsgrunnlaget.

Den behandlingen som består i lagring av timesverdier i så lang tid som tre år kan følgelig ikke sies å være nødvendig for å oppfylle avtalen med forbrukeren. Vilkåret etter personopplysningsloven av 2000 § 8 bokstav a om nødvendighet for å oppfylle en avtale er derfor ikke oppfylt når det gjelder lagringstiden.

Det andre relevante alternative formålet etter personopplysningsloven av 2000 § 8 innebærer at behandlingen kan være lovlig dersom den skjer på grunnlag av en «rettslig forpliktelse», jf. bokstav b. Med «rettslig forpliktelse» menes blant annet en plikt som er hjemlet i forskrift.⁶¹ I dette tilfellet er nettselskapet pålagt å samle inn energiinformasjonen ved forskrift som er hjemlet i lov.⁶² Dette er således et grunnlag for behandlingens lovlighet.

Det andre alternative hovedgrunnlaget i personopplysningsloven av 2000 § 8 for lovlig behandling av personopplysninger er at behandlingen er «fastsatt i lov». Det vises til kapittel 2.1, som angir hjemmelsgrunnlagene for avregningsforskriften og de øvrige refererte forskriftene. Vilkåret om at behandlingen er «fastsatt i lov» innebærer at bestemmelsen må være uttrykt i lov eller i forskrift som har hjemmel i lov.

Forarbeidene angir at det skal anvendes et relativt hjemmelskrav, slik at det stilles større krav til hjemmelens klarhet jo større personvernmessige konsekvenser en behandling kan få.⁶³ Innsamling og lagring av såpass omfattende materiale som er aktuelt her, er ikke eksplisitt hjemlet verken i energiloven eller i energilovforskriften, men begge steder angir hvilke formål som skal ivaretas og dermed avgrensningen av hvilke reguleringer som vil være hjemlet.

Energiloven hjemler (jf. kapittel 2.1) at det kan gis bestemmelser om «bruk» av elektrisk energi, og om «omsetning».⁶⁴ Det er lagt til grunn i lovens forarbeider

60 Jf. AMS-forskriften § 4-5 første ledd. Opphevet ved Elhubforskriften del III.

61 Ot.prp. nr. 92 (1998–1999) s. 109.

62 Jf. avregningsforskriften § 3-3 jf. § 3-1, jf. energilovforskriften § 9-1 jf. enl. § 10-6.

63 Ot.prp. nr. 92 (1998–1999) s. 108.

64 Jf. enl. § 1-1 jf. § 1-2.

at innføringen av «bruk» i bestemmelsen innebærer at forbrukerne skal kunne påvirkes til å endre sitt forbruk gjennom de bestemmelser som gis.⁶⁵ Ett av de uttalte formål med behandlingen av energiinformasjon er at den skal gi forbrukerne insentiv til å spare energi og til å fordele bruken over en større del av døgnet. Kunnskap om eget forbruk og forbruksmønster, og innføringen av differensierte takster slik at forbrukeren belastes for gjeldende pris på timesbasis, antas å ville ha effekt både på totalt forbruk og på forbruksmønster.

Energilovforskriften er litt mer konkret enn energiloven. Forskriftens § 9-1 er oppgitt som hjemmel for videre forskrifter. Den omhandler «informasjon til kunder»⁶⁶ og «måling, avregning og fakturering»,⁶⁷ men også i denne forskriftens virkeområde og formål står at «bruk» av elektrisk energi skal tillegges vekt ved utformingen av forskrifter.⁶⁸ Det kan på denne bakgrunn sies at hjemmelen for innsamlingen av energiinformasjonen, og til en viss grad lagringen og annen behandling, er tilstrekkelig klart hjemlet i lovens og forskriftens anvendelse av begrepene «bruk» og «omsetning».

Behandlingen av energiinformasjonen må således anses å være i overensstemmelse med personopplysningsloven av 2000 § 8. Første kumulative vilkår i § 11 er dermed oppfylt.

Det tredje alternative hovedgrunnlaget for behandling av personopplysninger er samtykke, jf. personopplysningsloven av 2000 § 8. Et samtykke skal være en «frivillig, uttrykkelig og informert erklæring».⁶⁹ Det er imidlertid ikke relevant å samtykke til den forskriftsfestede behandlingen av energiinformasjonen, ettersom behandlingen følger av en rettslig forpliktelse. Samtykke som behandlingsgrunnlag vil av den grunn behandles i kapittel 3.2.2.6, som mulig grunnlag for lengre lagringstid enn tre år.

3.2.2.2 Formålsbegrensning

Det er imidlertid ikke tilstrekkelig for lovlig behandling av personopplysninger at behandlingen er i overensstemmelse med personopplysningsloven av 2000 § 8, da de øvrige vilkår i § 11 også må være oppfylt. I § 11 første ledd bokstav b fremgår det at personopplysningene som behandles «bare [kan] nyttes til uttrykkelig angitte formål som er saklig begrunnet i den behandlingsansvarliges virksomhet». De formål som er angitt i forarbeidene til både AMS-forskriften og

---

65 Ot.prp. nr. 24 (2008–2009) s. 16 for enl. § 1-1, Ot.prp. nr. 56 (2000–2001) s. 14 for enl. § 1-2.

66 Jf. energilovforskriften § 9-1 første ledd bokstav g.

67 Jf. energilovforskriften § 9-1 første ledd bokstav i.

68 Jf. energilovforskriften § 1-1 jf. § 1-2.

69 Jf. personopplysningsloven av 2000 § 2 nr. 7.

Elhub-forskriften er at timesverdiene skal lagres for «*faktureringsformål*». ⁷⁰ I tillegg står det i forarbeidene til Elhub-forskriften at behandlingen er nødvendig for at det skal kunne gjennomføres «*avviksoppgjør ved korreksjon av måleverdier samt reversering av forretningsprosesser*» ⁷¹ inntil foreldelsesfristens utløp. Det vises også til intensjonen om at tilgangen på energiinformasjonen vil innebære forhøyet oppmerksomhet rundt eget strømforbruk hos forbrukerne. ⁷² Det er ikke angitt noe som tilsier at personopplysningene skal kunne benyttes til noe annet enn de oppgitte formålene.

Det er i noen grad nødvendig å skille mellom de forskjellige virksomhetene som behandler energiinformasjonen. Innsamlingen og lagringen av energiinformasjonen som foretas av nettselskapene vil være i overensstemmelse med de angitte formål for faktureringsformål og for sikringen av strømmettet, såfremt den ikke blir for detaljert og langvarig. Mye av det samme kan sies for kraftleverandørene, særlig fordi stadig flere kraftleverandører overtar faktureringen fra nettselskapene. Det må kunne anses som «saklig begrunnet» i virksomheten til strømselskapene at de kan drive med holdningstiltak rundt bruk av strøm, fakturering av forbruk og organisering av strømvartalene.

Det samme kan ikke umiddelbart sies om behandlingen som skal foretas av Elhub. Lagring i et sentralt register er ikke et av de formål som angis for behandlingen av energiinformasjon i forarbeidene, verken til AMS- eller til Elhub-forskriften. For å kunne innfri formålet om at energiinformasjonen skal bidra til å bedre stabiliteten i nettet vil det imidlertid være nødvendig med en informasjonsløsning som kan gi nettselskapene bedre oversikt over utvikling og forbruksmønster. Dette vil bl.a. forenkle sammenligning av energiinformasjonen fra forskjellige husstander og områder. Av den grunn kan man si at lagringen i et sentralt register står i en «nær og naturlig sammenheng» ⁷³ med formålene bak behandlingen av energiinformasjonen.

Også vilkåret om at behandlingen bare kan nyttes til de formål som er saklig begrunnet i den behandlingsansvarliges virksomhet anses således oppfylt.

Personopplysningsloven av 2000 § 11 første ledd bokstav c fastsetter at personopplysningene ikke senere kan benyttes til formål som er uforenlige med det opprinnelige formålet uten samtykke. Det kunne være relevant for flere tredjeparter å knytte seg til systemet, f.eks. for kommersielle formål, men dette kan

---

⁷⁰ Høringsdokument 7-2011 s. 29.

⁷¹ Høringsdokument 1-2014 s. 66.

⁷² Høringsdokument 7-2011 s. 29.

⁷³ Ot.prp. nr. 92 (1998–1999) s. 113.

som nevnt ikke skje uten uttrykkelig samtykke fra den enkelte.⁷⁴ Denne begrensningen gjelder «senere» bruk, hvilket innebærer at den ikke er direkte relevant for spørsmålet om hvorvidt den aktuelle innsamlingen, lagringen og bruken av energiinformasjonen er i overensstemmelse med personopplysningsloven av 2000. Det vises likevel til gjennomgangen av andres potensielle tilgang til energiinformasjonen i kapittel 6.

3.2.2.3 Tilstrekkelige og relevante opplysninger

Personopplysningslovens (2000) § 11 første ledd bokstav d stiller krav om at opplysningene skal være «tilstrekkelige og relevante for formålet». Dette innebærer at de ikke skal være mer omfattende enn formålet de er innsamlet for tilsier.⁷⁵ Det kan i henhold til dette ikke foretas behandling av unødvendige opplysninger. I «tilstrekkelig» ligger at opplysningsgrunnlaget skal være så fullstendig som det kreves ut fra behandlingsformålet.⁷⁶ Energiinformasjonen vil udiskutabelt være «tilstrekkelig» til å oppfylle formålet med behandlingen, men omfanget og lagringstiden innebærer at detaljeringsnivået på energiinformasjonen etter relativt kort tid vil gå over til å være unødvendige opplysninger i lovens forstand.

Energiinformasjonen vil uten tvil også være «relevant» for formålene, ut fra en normal språklig forståelse av «relevant». Det er likevel diskutabelt hvorvidt mengden informasjon står seg mot kravet om at behandlingen av personopplysninger ikke skal være mer omfattende enn nødvendig. Innsamling og en viss lagringstid av energiinformasjonen vil være nødvendig, både for faktureringsformål og for at forbrukerne skal kunne ha et sammenligningsgrunnlag slik at formålet om energisparing kan nås. Etter noen tid vil det imidlertid kunne anses å være tilstrekkelig å behandle målinger på et mer aggregert nivå, for eksempel på ukes- eller månedsnivå. Lagring av timesmålinger i 3 år innebærer behandling av et omfattende materiale.

Det er planlagt å innføre differensierte priser også på nettleie etter hvert, jf. kapittel 3.2.2.1. Dette vil kunne gjøre det nødvendig for nettselskapene å lagre timesverdiene i perioden frem til foreldelsesreglene medfører at forbrukerne ikke lenger kan kreve etteroppgjør. Behovet vil imidlertid som nevnt variere etter hva slags type strømvtales forbrukeren har.

Energiinformasjonen vil på denne bakgrunn i utgangspunktet være både «tilstrekkelig» og «relevant», men lagring av timesverdier i tre år vil kunne gå ut

---

74 Se bl.a. Elhubforskriften § 6-15.

75 Schartum (2012) note 56.

76 Ot.prp. nr. 92 (1998–1999) s. 114.

over det som vil være tilstrekkelig og relevant for å oppfylle formålene om fakturering og energisparing.

3.2.2.4 Korrekte, oppdaterte og nødvendige opplysninger

Drøftelsen av hvorvidt energiinformasjonen er tilstrekkelig og relevant henger til en viss grad sammen med vurderingen av vilkåret i personopplysningsloven av 2000 § 11 første ledd bokstav e, som angir at opplysningene skal være «korrekte og oppdatert», og ikke lagres lenger enn nødvendig for at formålet skal oppfylles. Bestemmelsen henviser videre til personopplysningsloven av 2000 § 28 første ledd annet punktum, som angir at hvis personopplysningene ikke lenger skal oppbevares i henhold til andre regelverk, skal de slettes. Det forutsettes i denne artikkelen at energiinformasjonen i hovedsak vil være korrekt og oppdatert, blant annet fordi dette er i strømselskapenes interesse. Den er nødvendig for korrekt fakturering, og opplysningenes kvalitet vil lette prosessen ved overganger mellom kraftleverandører. Det er mer diskutabelt hvorvidt forbudet mot å lagre unødvendige opplysninger overholdes, jf. § 28. AMS-forskriften tillot opprinnelig en lagringstid på opptil 15 måneder for timesmålinger, etter dette skulle lagringen gå over til å være på månedsbasis i 3 år.⁷⁷ I Elhubforskriften ble denne bestemmelsen opphevet og lagringstiden ble økt til lagring av timesmålinger i 3 år, med mulighet for lengre lagring etter samtykke.⁷⁸

Bakgrunnen for en så betydelig utvidelse av lagringstiden på timesverdier er ikke kommentert i særlig grad i forarbeidene til Elhubforskriften, ut over formålet med muliggjøring av avviksoppgjør ved korreksjon av måleverdier og reversering av forretningsprosesser innenfor foreldelsesfristen.⁷⁹ Det fremstår ikke som om det er foretatt en vurdering av de personvernrettslige implikasjoner ved en slik utvidelse av lagringen. NVE har i forarbeidene fokusert på utnyttelsen av AMS-systemet, og kontroll og sikring av tilgangen til Elhub.⁸⁰ Selv om disse formålene oppfyller andre krav i lovverket, eksempelvis regnskapsregler og krav til systemsikkerhet, impliserer det ikke at lagringen er «nødvendig» i personopplysningsloven av 2000s betydning av begrepet – med det detaljeringsnivå og i et så langt tidsrom som forskriftene forutsetter. Denne slutningen underbygges

---

77 Jf. AMS-forskriften § 4-5.

78 Jf. Elhubforskriften § 6-16 jf. personopplysningsloven av 2000 § 2 nr. 7.

79 Høringsdokument 1-2014 s. 66.

80 Høringsdokument 1-2104 s. 66 og NVE rapport 51-2015 s. 14-16.

av uttalelsen i Article 29 Working Party («Art. 29 WP»)⁸¹ 183 hvor det sies at der formålet med lagringen blant annet er å stimulere til økt oppmerksomhet rundt forbruk, vil 13 måneder være et passende tidsrom for lagring av opplysningene. En lagringstid på mer enn 13 måneder vil etter Art. 29 WPs mening bare være akseptabel dersom forbrukeren på forhånd har anerkjent at han eller hun vil ha utbytte av denne type informasjon.⁸²

Av interesse er også at den nytten energiinformasjonen har for forbruker og strømselskap vil tape seg over tid. De færreste forbrukere vil etter mer enn ett år ha særlig interesse for timesmålingene på strømførbuket – de fleste vil på det tidspunkt ha mer nytte av aggregerte tall. Den samfunnsmessige nytten må kunne anses som liten, sett opp mot de personvernmessige ulemper så lang lagringstid av timesverdier medfører.

I forarbeidene til forskriftene legges det til grunn at langvarig lagring på såpass detaljert nivå er akseptabel blant annet på grunnlag av at EU-direktivene har fastsatt en lagringsplikt, og at det norske regelverket er i tråd med øvrige europeiske regelverk.⁸³ Dette er ikke nødvendigvis tilfellet, se eksempelvis beskrivelsen av situasjonen i Nederland i kapittel 3.5.3. Direktiv 2012/27/EF, som er det direktiv det refereres til i forarbeidet, angir at AMS skal bli «provided», hvilket innebærer at AMS skal bli tilgjengeliggjort for forbrukerne, men det kreves ikke obligatorisk utrulling.⁸⁴

Direktivet oppstiller videre kun krav om at energiinformasjonen skal være tilgjengelig for forbrukeren på et akkumulert nivå for de siste tre år, med dataintervaller tilsvarende faktureringsperiodene.⁸⁵ Det skal i tillegg gjøres tilgjengelig mer detaljert data «according to the time of use for any day, week, month and

---

81 Article 29 Working Party ble opprettet med grunnlag i art. 29 i personverndirektivet (direktiv 95/46/EF), derav navnet. Det var en uavhengig og rådgivende ekspertgruppe som ga uttalelser om personvern og tolkning av f.eks. personverndirektivet. Ekspertgruppen var sammensatt av en representant fra hvert EU-medlemslands datatilsynsmyndighet, en representant fra EU-Kommisjonen og en representant fra the European Data Protection Supervisor. Art. 29 WPs uttalelser har generelt blitt tillagt stor vekt, blant annet som følge av gruppens grunnleggende formål om å promotere en konsistent gjennomføring av EUs personverndirektiv. Gruppens uttalelser har blant annet blitt tillagt en viss vekt av domstoler. De har gjerne ansett gruppens uttalelser som relevante, om enn ikke bindende, kilder. Art. 29 WP ble oppløst i forbindelse med gjennomføringen av PVF, som opprettet en ny, lignende ekspertgruppe: The European Data Protection Board. Art. 29 WPs uttalelser har fremdeles relevans for tolkningen av regelverk som ble innført før gjennomføringen av PVF den 25. mai 2018. Se bl.a. European Commission (2017) og Digiday (2018) som kildegrunnlag.

82 Art. 29 WP 183 s. 17.

83 NVE rapport 51-2015 s. 15.

84 Jf. direktiv 2012/27/EF art. 9 nr. 1.

85 Jf. direktiv 2012/27/EF art. 10 nr. 2 bokstav a.

year» fra en tidsperiode på inntil 24 måneder.⁸⁶ Det er således ingen bestemmelser i direktivet som stiller krav til verken obligatorisk installering av AMS, lagring av energiinformasjonen på timesbasis, eller lagring av timesmålingene i tre år. Det norske regelverket krever følgelig en mye mer omfattende lagring, og dermed behandling, enn det direktivet legger opp til.

Dette, sammenholdt med at det norske regelverket ikke har lagt inn noen mulighet for å få endret tidsintervall eller slettet energiinformasjonen på et tidligere tidspunkt, gjør at tre års lagringstid på så detaljert nivå vil kunne anses å overskride det som kan anses «nødvendig», jf. personopplysningsloven av 2000 § 28.

De kumulative vilkårene i personopplysningsloven av 2000 § 11 er etter dette ikke oppfylt for hele behandlingen. Behandlingen av personopplysninger som består i lagring i så vidt lang tid som tre år – av så detaljert informasjon som timesverdier – er således ikke lovlig etter personopplysningsloven av 2000.

3.2.2.5 Informasjonssikkerhet

Det er et generelt krav til informasjonssikkerhet ved behandling av personopplysninger. Personopplysningsloven av 2000 § 13 første ledd angir hvilke krav som stilles til den behandlingsansvarlige: Det skal gjennom «planlagte og systematiske tiltak» sørges for en tilfredsstillende informasjonssikkerhet ved behandling av personopplysninger, særlig med tanke på integritet og konfidensialitet.

Det stilles krav om tiltak mot uautorisert endring i de tilfelle hvor integritet er nødvendig, herunder tiltak mot ødeleggende programvare.⁸⁷ Kravet til integritet henger sammen med kravet til korrekthet, jf. forrige delkapittel, da uautoriserte endringer gjerne vil føre til ukorrekte opplysninger. Uautoriserte endringer vil kunne innebære manipulasjon av energiinformasjonen i individets egen interesse, ettersom strømforbrukets størrelse vil ha direkte innvirkning på strømregningens størrelse. Krav til vern mot uautoriserte endringer og eksempelvis skadelig programvare er for AMS angitt som at det skal være sikret mot «misbruk av data».⁸⁸ I Elhub, som vil lagre svært mye større mengder energiinformasjon enn det som vil lagres i AMS, er det strengere og mer presist angitte krav til sikkerheten. Den skal blant annet ivaretas ved beskyttelse mot «alle typer uautorisert tilgang», herunder misbruk av kundeinformasjon og måleverdier,⁸⁹ gjennom et dokumentert styringssystem som skal «ivareta en helhetlig risikostyring av Elhub».⁹⁰

86 Jf. direktiv 2012/27/EF art. 10 nr. 2 bokstav b.

87 Jf. personopplysningsforskriften § 2-13 første ledd jf. tredje ledd.

88 Jf. avregningsforskriften § 4-2 første ledd bokstav g.

89 Jf. Elhubforskriften § 6-21 tredje ledd.

90 Jf. Elhubforskriften § 6-21 femte ledd.

Konfidensialitet ligger i kjernen av personopplysningsvernet: Hvis opplysningene ikke er sikret mot uberettiget tilgang eller spredning vil de ikke være vernet. Personopplysningsforskriften utdyper kravet til konfidensialitet ved behandling av personopplysninger hvor konfidensialitet er nødvendig. Det kreves at det skal treffes tiltak mot uautorisert tilgang til opplysningene.⁹¹ Personopplysninger som overføres elektronisk, på medier utenfor den behandlingsansvarliges fysiske kontroll, skal i tillegg krypteres eller sikres på annen måte.⁹² Avregningsforskriften for strømleveranser har oppstilt krav til hvilke sikkerhetsfunksjoner som kreves i AMS. Systemet skal sikre mot «uønsket tilgang» til de styringsfunksjoner som finnes i AMS.⁹³ Kravene til sikkerhet i Elhub er som nevnt blant annet å skulle sikre mot «alle typer uønskede hendelser»,⁹⁴ og at informasjonsutveksling skal være kryptert.⁹⁵ Det er således oppstilt krav til konfidensialitet i AMS- og Elhub-regelverket.

Gitt at strømselskapene og Elhub overholder funksjonskravene til AMS⁹⁶ og kravene til sikkerhet i Elhub,⁹⁷ må det kunne legges til grunn at energiinformasjonen vil være sikret både mot uberettiget tilgang og mot uautoriserte endringer, hvilket innebærer at lovens krav til informasjonssikkerhet vil være oppfylt.

3.2.2.6 Samtykke

Selv om forskriftsfestet lagring av timesverdier over lengre tid ikke anses å være lovlig i henhold til personopplysningsloven av 2000, kan lang lagringstid likevel være lovlig – med grunnlag i samtykke fra forbrukeren. Dette er lagt til grunn i Elhubforskriften, som hjemler at lagringstiden kan utvides til opptil 10 år som følge av forbrukerens samtykke.⁹⁸ Et samtykke til utvidet lagring må eventuelt hentes inn av strømselskapene i forbindelse med avtaleinngåelsen. Vilklårene for hva som kan anses som gyldig «samtykke» står i personopplysningsloven av 2000 § 2 nr. 7. Et samtykke foreligger når en frivillig, uttrykkelig og informert erklæring foreligger fra en person som angir at den aktuelle behandling av personopplysninger er godtatt.

Det påligger strømselskapene å passe på at et eventuelt samtykke til lagringstid ut over den forskriftsfestede lagringen er frivillig, særlig med tanke på at selve installeringen og innsamlingen ikke er frivillig. Det anskueliggjør avstanden til

---

91 Jf. personopplysningsforskriften § 2-11 første ledd.

92 Jf. personopplysningsforskriften § 2-11 tredje ledd.

93 Jf. avregningsforskriften § 4-2 første ledd bokstav f.

94 Jf. Elhubforskriften § 6-21 tredje ledd.

95 Jf. Elhubforskriften § 6-21 fjerde ledd.

96 Jf. avregningsforskriften § 4-2 første ledd bokstav g.

97 Jf. Elhubforskriften § 6-21.

98 Jf. Elhubforskriften § 6-16 tredje ledd, NVE rapport 51-2015 s. 16.

samtykkebasis for innføringen av det nye systemet for innmelding av strømforbruk at forbrukerne bare er gitt en svært begrenset adgang til å reservere seg mot installering av AMS.⁹⁹ NVE har lagt til grunn at nettselskapene skal være tilbakeholdne med å innvilge unntak¹⁰⁰ – en kan kun få unntak av medisinske eller psykiske årsaker. Fritak for installering forutsetter at en person i husstanden kan fremlegge legeerklæring på enten «el-overfølsomhet» eller psykiske plager forbundet med en følelse av overvåkning, og unntaket gjelder kun den konkrete husstanden hvor den aktuelle personen bor.¹⁰¹ Unntaksmuligheten innsnevres av at Helsedirektoratet anbefaler legene å ikke skrive ut legeerklæring ved påstand om «el-overfølsomhet», da det anses umulig å bevise årsakssammenheng mellom den automatiske strømmåleren og de påståtte symptomene.¹⁰² Det er heller ikke noe valg angående den lovfestede behandlingen av energiinformasjonen.

For at et samtykke skal være gyldig stilles det krav til at individet skal ha fått tilstrekkelig informasjon. Kravene til informasjon finnes i personopplysningsloven av 2000 § 19; det skal opplyses om både kontaktopplysninger til den behandlingsansvarlige, behandlingens formål, eventuell utlevering og mottaker av opplysningene, hvorvidt utlevering av opplysningene er frivillig, og om individets rettigheter i forbindelse med behandlingen. Disse opplysningene må gis av strømselskapene før et samtykke kan sies å være tilstrekkelig informert.

Et samtykke må være frivillig. Det innebærer at det må være et reelt alternativ å si nei. Dersom alternativet for eksempel er at forbrukeren nektes leveranse av strøm hvis han ikke samtykker, vil ikke samtykket kunne anses som frivillig.

Det er også krav til at samtykket må være uttrykkelig. I kravet til «uttrykkelighet» ligger at det skal være klart at det har blitt samtykket og hva det har blitt samtykket i. Det påligger den behandlingsansvarlige, i dette tilfellet strømselskapene, å sørge for at individet får tilstrekkelig grunnlag til å gi et frivillig, uttrykkelig og informert samtykke.

Et samtykke til å utvide fra tre til ti års lagring av energiinformasjonen på timesbasis kan således være et gyldig behandlingsgrunnlag. Dette kan gjøre lagring av timesverdier i lengre tid enn det som er forskriftsfestet lovlig etter personopplysningsloven av 2000, dersom kravene til samtykket fra den enkelte forbruker er innfridd. Elhubforskriftens hjemmel for muligheten til å lagre energiinformasjonen i inntil ti år basert på samtykke er derfor lovlig i henhold til person-

99 Jf. Elhubforskriften § 4-5 tredje ledd, hvor det kan gis unntak i «særlige tilfelle».

100 Se bl.a. høringsdokument 7-2011 s. 5.

101 NVE (2018).

102 Helsedirektoratet (2018).

opplysningsloven av 2000s regler. Så langt er det likevel ikke opplyst at noen har blitt bedt om å samtykke – eller har samtykket – til lagring ut over tre år.

3.3 Oppsummering av lovlighet i henhold til personopplysningsloven av 2000

Personopplysningsloven av 2000 kommer til anvendelse på kravet til behandling av energiinformasjon ved AMS og Elhub, fordi energiinformasjonen er personopplysninger som behandles elektronisk. Det rettslige grunnlaget for behandlingen er den rettslige forpliktelsen som er pålagt strømselskapene og Elhub, som er fastsatt i forskrift med hjemmel i lov. De angitte hovedformålene er faktureringsformål, å skape grunnlag for økt oppmerksomhet om eget forbruk, antatt redusert elektrisitetsforbruk og endret forbruksmønster som følge av økt kunnskap og differensierte priser. Det legges til grunn at energiinformasjonen vil være tilstrekkelig og relevant for å oppnå formålene. De første vilkårene i personopplysningsloven av 2000 er følgelig overholdt. Også det generelle kravet til informasjonssikkerhet anses oppfylt ved de bestemmelser som er gitt.

Behandlingen av energiinformasjonen oppfyller imidlertid ikke nødvendighetskriteriet som er tolket inn i kravet til korrekte og oppdaterte opplysninger. Så langvarig lagring som tre år – av så detaljert informasjon som forbruket per time – må anses å gå ut over det som kan regnes som nødvendig for oppfyllelse av formålene. Det lovhjemlede kravet til behandling av energiinformasjon på timesbasis i tre år er etter dette ikke i overensstemmelse med vilkårene for behandling av personopplysninger i personopplysningsloven av 2000. Samtykke kan være et mulig grunnlag for lengre lagringstid enn det som er lovlig etter nødvendighetskriteriet. Samtykkebasert behandlingstid ut over den direkte lovbaserte vil måtte innfri de krav og begrensninger som stilles til et gyldig samtykke.

4 Den europeiske menneskerettighetskonvensjon art. 8 – retten til privatliv

4.1 Den europeiske menneskerettighetskonvensjon

EMK er det europeiske hovedinstrument ved behandling av spørsmålet om hvorvidt en stats handlinger er i overensstemmelse med grunnleggende menneskerettigheter. Den ble vedtatt av Europarådet i 1950 for å bidra til å sikre det enkelte menneskes rettigheter og grunnleggende friheter.¹⁰³ EMKs vekt som instrument opprettholdes gjennom Den europeiske menneskerettsdomstol («EMD»). EMD er hjemlet i konvensjonen, og er en internasjonal domstol som prøver hvorvidt en stat som har ratifisert EMK handler i overensstemmelse med konvensjonen, når det anlegges sak mot staten. Avgjørelser fra EMD er bindende for de stater som er part i saken, jf. EMK art. 46. EMK er innført i norsk lov gjennom menneskerettsloven § 2.

EMK er ment å beskytte de grunnleggende rettigheter det enkelte menneske har, herunder retten til privatliv og beskyttelse av privatlivet. Bestemmelsene om retten til privatliv må imidlertid veies mot andre hensyn, herunder andre individers rettigheter og staters sikkerhet og stabilitet. Det nødvendiggjør en balansegang mellom retten til individets frie tanke og bevegelse, og overvåking og inngrep en stat kan innføre for andre formål. Kriteriene for denne balansegangen settes i EMK art. 8. Opp gjennom årene har det vært flere eksempler på at grensen for beskyttelse av privatlivet blir forsøkt flyttet. Beskyttelsen må opprettholdes ved stadig å definere det nærmere innhold, blant annet fordi inngrepene i noen grad vil endres med samfunnsutviklingen. Muligheten til elektronisk innsamling og videre behandling av personopplysninger utvides med den teknologiske utviklingen, og grensedragningen i beskyttelsen må fastsettes i tråd med utviklingen.

4.2 EMK art. 8

Den europeiske menneskerettskonvensjon art. 8 nr. 1 fastlegger hovedregelen om retten til privatliv;

---

¹⁰³ Jusleksikon (2017).

«Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.»

EMK art. 8 gir uttrykk for et generelt formål om vern av privatlivet. Generelle formål vil ligge som overordnede verdinormer innen rettssystemet¹⁰⁴ og påvirke de regler som gis. EMD har i sine avgjørelser etablert en terskel for hva et individ kan betrakte som sitt «privatliv» og «hjem», og har i denne forbindelse uttalt at «*the concept of «private life» is a broad term not susceptible to exhaustive definition.*»¹⁰⁵ Det å skulle utvise respekt innebærer et forbud for staten mot å foreta tiltak som vil gripe inn i borgernes liv og rettsføre. Ikke alle tiltak vil være ulovlige «inngrep» i privatlivet. EMD har fastslått at «*the mere storing*» av personlige data og data relatert til individer medfører et inngrep.¹⁰⁶ Det må anses relativt klart at innsamling, lagring og bruk av energiinformasjonen vil være et inngrep i retten til privatliv.¹⁰⁷ Innsamlingen av energiinformasjonen innebærer at den enkelte kan føle seg overvåket i sitt eget hjem.

Som beskrevet kan andre hensyn veie tyngre enn retten til privatliv, og art. 8 nr. 2 oppstiller vilkår for unntak slik at inngrep i retten likevel kan være lovlig;

«Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.»

Bestemmelsen oppstiller tre kumulative vilkår for unntak fra hovedregelen for at et inngrep skal anses lovlig. Inngrepet må være «i samsvar med loven», det må oppfylle minst ett av de tillatte hensyn som er listet opp i bestemmelsen, og sist men ikke minst må det være «nødvendig i et demokratisk samfunn». EMD har gjennom sine avgjørelser utdypet hva som ligger i de forskjellige kriteriene. Det nærmere innholdet i hvert kriterium vil bli redegjort for i det følgende.

---

104 Aall (2015) s. 153.

105 S. and Marper v. the United Kingdom § 66.

106 S. and Marper v. the United Kingdom § 67.

107 Se eksempelvis Cuijpers (2008) s. 22-23. Artikkelen diskuterte riktignok nederlandsk implementering av AMS, hvor det var planlagt 15-minutters-målinger av elektrisitet. Den tok imidlertid også for seg timesmålinger av gassforbruk, som også ble funnet å være et inngrep i strid med EMK art. 8 nr. 1, og er således relevant både som sammenligningsgrunnlag og på bakgrunn av argumentasjonen.

4.3 Første unntakskriterium – i samsvar med loven

Første vilkår i EMK art. 8 nr. 2 angir at inngrepet må være i samsvar med lov, hvilket innebærer at «*the interference should have some basis in domestic law and be compatible with the rule of law.*»¹⁰⁸ Dette vilkåret setter også krav til lovens forutberegnelighet, i den betydning at regelen må være tilgjengelig for det individ den gjelder. Generelt kan det sies at jo større et inngrep er, desto klarere hjemmel kreves.¹⁰⁹ Inngrep i privatlivet har vanligvis blitt ansett som store inngrep,¹¹⁰ med de følger det har for krav til klarhet. Den aktuelle personen «*must be able to have an indication that is adequate, in the circumstances, of the legal rules applicable to a given case.*»¹¹¹ Personen må også i rimelig grad kunne forutse mulige konsekvenser, i den forstand at regelen må være tilstrekkelig presis til at individet kan regulere egen oppførsel deretter.¹¹²

I norsk lov er det, som beskrevet i kapittel 3, restriksjoner på hva slags og hvor mye informasjon aktører tillates å samle om sine kunder, så vel som regler om lagring og bruk av denne informasjonen. Personopplysningsloven av 2000 begrenser hva slags innsamling, lagring og bruk av personlig informasjon strømselskapene lovlig kan behandle, og angir at selskapene må begrense sin informasjonsinnhenting¹¹³ og er pålagt å slette overflødig informasjon.¹¹⁴ Dette er lovverk som har vært gjeldende i mange år, og har bidratt til å øke enkeltpersoners kunnskap om egne personvernrettslige rettigheter.

Både lovfestede og ulovfestede regler anses omfattet av begrepet «lov».¹¹⁵ De norske reglene som hjemler innsamlingen og lagringen av energiinformasjonen er gjennomgått i kapittel 2. Innsamlingen og lagringen vil være hjemlet i avregningsforskriften, når AMS-forskriftens og Elhub-forskriftens bestemmelser trer i kraft. Disse forskriftene har energiloven § 10-6, jf. energilovforskriften § 9-1, som hjemmelsgrunnlag. Det fremgår av redegjørelsen i kapittel 2 at hjemmelskjeden er tilstrekkelig. Da forskrifter etter norsk rettstradisjon faller innunder betegnelsen «lovfestede regler», oppfyller de kravet om at inngrepet skal være hjemlet i «lov».

---

108 Voskoboynikov v. Ukraine § 67.

109 Aall (2015) s. 123.

110 Aall (2015) s. 124.

111 Sunday Times v. the United Kingdom § 49.

112 Dragojević v. Croatia § 80.

113 Jf. personopplysningsloven av 2000 § 11 første ledd.

114 Jf. personopplysningsloven av 2000 § 28 første ledd.

115 Se bl.a. Bjørge (2017) note 84 til den norske utgaven av EMK.

Det er imidlertid ikke tilstrekkelig at inngrepet har lovhjemmel. Bestemmelsen må være tilgjengelig for den som kan bli rammet av inngrepet, hvilket innebærer at inngrepet må være forutberegnelig og at vedkommende kan forutse konsekvensene. Når bestemmelsene om AMS og Elhub trer i kraft, vil reglene som regulerer forholdet mellom forbruker, nettselskap, strømselskap og Elhub være samlet i avregningsforskriften. Bestemmelsene vil da være mer tilgjengelige for strømkundene, som også vil kunne se hva konsekvensene vil bli. Med henvisning til beskrivelsen av forskriftene i kapittel 2.2 kan det likevel sies at bestemmelsene med fordel kunne vært fremstilt på en mer forståelig måte for den gjengse forbruker.

Det første kriteriet er oppfylt; det inngrepet i personvernet som innsamling, lagring og bruk av energiinformasjonen innebærer er i samsvar med lov.

4.4 Andre unntakskriterium – legitimt formål

Etter EMK art. 8 nr. 2 må minst ett av de opplistede formål foreligge for at man skal kunne foreta inngrep i et menneskes privatliv. De opplistede formålene gjelder hvorvidt inngrepet er basert på hensynet til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter. I det følgende vil formålene som er angitt som begrunnelse for behandlingen av energiinformasjonen bli vurdert opp mot bestemmelsen. Det anses likevel ikke aktuelt å behandle hensynene til forebygging av uorden eller kriminalitet, eller beskyttelse av helse, moral og andres rettigheter og friheter, ettersom disse ikke er oppgitt som bakgrunn for behandlingen.

4.4.1 Hensynet til den nasjonale sikkerhet

Det første relevante formålet er hvorvidt inngrepet skjer av hensyn til «den nasjonale sikkerhet». Nasjonen Norge er avhengig av jevn distribusjon av elektrisitet. De fleste grunnleggende samfunnsfunksjoner er avhengige av strøm, og et strømbrudd vil ha svært alvorlige konsekvenser. Den hyppige innsamlingen av energiinformasjon er ment å skulle bidra til å redusere konsekvensene av strømutfall, ved å sikre rask informasjon til strømselskapene ved strømbrudd slik at strømselskapene hurtig kan finne årsaken, reparere skaden og gjenopprette normal strømleveranse.¹¹⁶

Nordmenn bruker mye energi i form av elektrisitet. AMS og tilgangen på forbruksdata har også som formål å bidra til å øke forbrukernes oppmerksomhet

---

¹¹⁶ Fremgår av avregningsforskriften § 4-2 første ledd bokstav f og høringsdokument 7-2011 s. 28.

både på sitt totale forbruk av elektrisitet og til hvilke tidspunkt de bruker elektrisiteten. Kunnskap om når man bruker strøm skal gi grunnlag for forbrukerne til å spre forbruket over en større del av dagen, ettersom prisen vil variere over døgnet og det vil være lavere priser når forbruket er lavest. Også bedre fordeling mellom ukedagene – særlig mellom hverdag og helg – kan være relevant. Dette vil kunne bidra til å gjøre det totale strømforbruket jevnere fordelt over døgnet og uken, og dempe påkjenningen på strømmettet som kommer av at for mange bruker strøm samtidig. Dette vil redusere sannsynligheten for utfall av strømmettet.

Energiinformasjonen vil på denne bakgrunn kunne ha betydning for den nasjonale sikkerhet.

4.4.2 Hensynet til den offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd

Det faktum at energiinformasjonen kan bidra til fordeling av distribusjonen av elektrisitet over døgnet og uken og slik forebygge kollaps i strømmettet, kan i seg selv gjøre det hensiktsmessig av hensyn til den offentlige trygghet å lagre og analysere denne informasjonen. Det er eksempelvis i direktiv 2009/72/EF lagt til grunn at «the security of energy supply is an essential element of public security».¹¹⁷ For Norge, som er et av verdens mest digitaliserte samfunn, er dette ekstra treffende. Digitaliseringen omfatter blant annet kommunikasjon mellom mennesker, mellom enkeltmennesker og myndighetene og mellom datasystem. Et strømbrudd vil ha store konsekvenser for all slik kommunikasjon.

Ytterligere utbygging av strømmettet vil kunne medføre store kostnader, både for samfunnet og for naturen. Behovet for videre utbygging kan reduseres ved å sikre jevnere forbruk over døgnet og over uken. Det vil også ha store økonomiske konsekvenser for Norge dersom elektrisitetsnettet bryter sammen over lengre perioder – alt fra relativt sett mindre ting som at folk ikke kan få ladet mobilen, til større problemer som at man ikke får laget mat eller varmet opp huset. Det er derfor viktig å sørge for at forbrukstopper ikke medfører bortfall i strømforsyningen. Både næringslivet og offentlig forvaltning er helt avhengige av elektrisk energi, og bortfall vil ha omfattende økonomiske konsekvenser. Politi, helse og omsorgstjenester og andre grunnleggende tjenester for den offentlige trygghet og befolkningens tillit til myndighetene vil vanskelig kunne fungere uten strøm. Behandlingen av energiinformasjonen vil således kunne sies å bidra til den offentlige trygghet og til landets økonomiske velferd.

Det andre kriteriet er således oppfylt; inngrepet har grunnlag i flere av de legitime formål som er angitt i EMK art. 8 nr. 2.

---

¹¹⁷ Jf. direktiv 2009/72/EF fortalen pkt. 25.

4.5 Tredje unntakskriterium – nødvendig i et demokratisk samfunn

EMDs avgjørelser om hvorvidt et inngrep er nødvendig i et demokratisk samfunn har gjennom rettspraksis delt kriteriet inn i fire vilkår: Inngrepet må dekke et tvingende samfunnsmessig behov, det må være relevant og tilstrekkelig, det må være proporsjonalt til de hensyn som skal ivaretas, og det må være innenfor statens skjønnsmargin. I tillegg – for at et inngrep skal være nødvendig i et demokratisk samfunn – må det være etablert tilstrekkelige «safeguards» til at individet kan forsvare sin rett, og «*the values of a democratic society must be followed as faithfully as possible in the supervisory procedures if the bounds of necessity, within the meaning of Article 8 § 2, are not to be exceeded.*»¹¹⁸

Kriteriet vil, gjennom nødvendighets- og forholdsmessighetsvurderingene, inkludere en «*avveining mellom individets og samfunnets (herunder andre individers) interesse i den konkrete situasjon: Er samfunnsinteressen vesentlig nok til å oppveie eller overstyre individets?*»¹¹⁹ Det må således gjennomføres en avveining mellom de samfunnshensynene som begrunner inngrepet, og hensynet til individets behov for ikke å bli utsatt for inngrepet.

4.5.1 Tvingende samfunnsmessig behov

Inngrepet må være påkrevd for å møte et tvingende behov i samfunnet. Det trenger ikke være avgjørende («*indispensable*»), men terskelen er høyere enn at inngrepet kun kan være ønskelig («*desirable*») eller rimelig («*reasonable*»).¹²⁰

Som angitt i kapittel 1 er det flere land i Europa som for tiden implementerer AMS, siden endringen er basert på EU-direktiv.¹²¹ De fleste land i Europa er avhengige av elektrisitet som blir produsert ved hjelp av fossilt brennstoff eller atomkraft. Det er politisk vilje til å endre sammensetningen av kraftproduksjonen i retning av mer fornybare kilder, og til å redusere strømforbruket. Dette er en viktig grunn til vedtakelsen av disse direktivene. De europeiske statene ønsker å forbedre styringen av innbyggernes elektrisitetsforbruk, blant annet gjennom å oppmuntre forbrukere til å bli seg mer bevisste sin bruk av elektrisitet.

Behovet for å bruke mer fornybar energi som strømkilde fremskyndes av målet om å stanse de menneskeskapte klimaendringene. Det er en politisk målsetting i hele Europa å gjennomføre et «grønt skifte». Energisektoren vil dessuten kunne møte store utfordringer knyttet til økt behov for oppvarming og/eller avkjøling

118 Dragojević v. Croatia § 84.

119 Aall (2015) s. 154.

120 Silver and others v. the United Kingdom § 97.

121 Direktivene 2009/72/EF og 2012/27/EF.

i de kommende år, hvis klimaendringene fortsetter. Det foreligger et tvingende samfunnsmessig behov for å unngå – eller i det minste redusere – de problemene som vil følge dersom dette skjer.

Vilkåret om at det skal foreligge et tvingende samfunnsmessig behov er således oppfylt.

4.5.2 Relevant og tilstrekkelig inngrep

For at et inngrep skal være legitimt, må det være relevant for å imøtekomme minst ett av de opplistede formål, og inngrepet må være tilstrekkelig for å nå formålet.

For innføring av AMS og Elhub er en av grunnene til å lagre energiinformasjonen angitt å være å oppmuntre forbrukerne til å bli mer oppmerksomme på sitt forbruk.¹²² Økt oppmerksomhet antas å ville føre både til lavere forbruk og til en noe jevnere fordeling av forbruket over døgnet og uken. Forarbeidene til forskriftene inneholder ikke informasjon som gir belegg for påstanden om at økt kunnskap om totalforbruk og fordeling av priser over døgnet faktisk vil medføre en endring i forbruksmønster i befolkningen. Slik årsakssammenheng har heller ikke, etter kildegrunnlaget, blitt undersøkt.

Dersom man likevel antar at registrering på timesbasis vil gjøre den enkelte mer oppmerksom på sitt elektrisitetsforbruk, og at dette medfører lavere forbruk og mer hensiktsmessig fordeling over døgnet og uken, vil det kunne gjøre elektrisitetsforsyningen mindre utsatt for strøbrudd forårsaket av forbrukstopper. Virkningen vil sannsynligvis variere etter hvor stor forskjell det er i pris over døgnet. Den reduserte risikoen for strøbrudd vil være relevant for å ivareta den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet og økonomiske velferd.

Vilkåret om at det skal være relevante og tilstrekkelige grunner kan på denne bakgrunn anses oppfylt.

4.5.3 Proporsjonalt til de hensyn som skal ivaretas

Inngrepet må være proporsjonalt til de legitime hensyn som skal ivaretas. Dette er en avveining som må gjøres individuelt for hvert inngrep i personvernet. Vurderingene som skal foretas etter kriteriet om nødvendighet i et demokratisk samfunn kan anses som en todelt vurdering – den generelle nødvendighetsvurderingen; om behovet for å oppnå formålet, og den spesielle forholdsmessighetsvurderingen, som går på forsvarligheten av akkurat dette tiltaket.¹²³

---

122 Fremgår bl.a. av høringsdokument 7-2011 s. 27.

123 Aall (2015) s. 156.

For innføringen av AMS og Elhub må inngrepet ved innsamling, lagring og bruk av energiinformasjonen balanseres mot de resultater som kan oppnås. Hvis energiinformasjon og timefakturerer faktisk gjør forbrukerne mer oppmerksomme på sitt elektrisitetsforbruk, og dette gjør at de reduserer forbruk og endrer forbruksmønstre, vil det ha en positiv effekt. Det vil innebære en mer rasjonell utnyttelse av samfunnets ressurser totalt sett, hvilket vil kunne medføre økt velferd. Forutsatt at AMS og Elhub bidrar til sikkerhet i elektrisitetsforsyningen, vil vekten av ivaretagelsen av nasjonale sikkerhetsbehov og offentlig trygghet ha betydning. Verdien av disse effektene må veies mot inngrepet i enkeltpersoners rett til privatliv.

For å kunne foreta en slik avveining må man ha vurdert hvor inngripende tiltaket faktisk vil være for den enkeltes privatliv. Norge har, etter kildematerialet å dømme, ikke foretatt en Data Privacy Impact Assessment («DPIA»), selv om Art. 29 WP har gitt uttrykk for at en slik vurdering bør være foretatt før innføring av regelverk som innebærer behandling av omfattende personopplysninger.¹²⁴ En DPIA er en «*systematic process for evaluating the potential impact of risks where processing operations are likely to present specific risks to the rights and freedoms of data subjects by virtue of their nature, their scope or their purposes*».¹²⁵ Det har riktignok ikke vært et uttrykkelig krav til gjennomføring av DPIA etter tidligere regelverk, det har i stor grad vært frivillig. Fraværet av en DPIA vil likevel ha betydning under forholdsmessighetsvurderingen. Det har ikke vært mulig å finne andre helhetlige vurderinger av hvilken risiko inngrepet innebærer for personvernet. Det sees heller ikke på annen måte at det er foretatt noen informert balansering av behovet for å gjennomføre tiltaket mot inngrepets virkning for den enkeltes rett til privatliv.

I forholdsmessighetsvurderingen må man se på hvorvidt det finnes mindre inngripende måter å dekke det samfunnsmessige behovet på enn den lovbestemte behandlingen av energiinformasjonen. Det er særlig to sider ved regelverket for AMS og Elhub som kan være relevante å vurdere i denne sammenheng, nemlig hyppigheten av målingene og lagringstiden. Dersom formålene kan nås ved lengre måleintervaller enn per time, eller kortere lagringstid enn tre år, vil det

---

124 I Art. 29 WP 248 oppstilles på s. 7-9 kriterier for når det kan sies å foreligge en «high risk» (jf. PVF art. 35 nr. 1) som krever DPIA. En behandling anses å oppfylle vilkåret om «high risk» dersom den treffer minst to av vilkårene som er oppstilt. Behandling av energiinformasjonen kan sies å til en viss grad falle inn under kriteriet «evaluation», og uten tvil inn under kriteriet «data processed on a large scale». I tillegg vil det være en ubalanse i forholdet mellom forbrukerne og strømselskapene/Elhub (s. 9). Totalt sett innebærer dette at det burde vært gjennomført en DPIA før utrulling ble startet.

125 Art. 29 WP 205 s. 6.

kunne tilsi at inngrepet – slik det er besluttet i dag – ikke er lovlig i henhold til EMK.

Som det fremgår av Cuijpers' artikkel¹²⁶ har Nederland kommet lenger i prosessen med implementering av direktivene¹²⁷ enn Norge. Innføringen i Nederland ble endret sammenlignet med de opprinnelige forslagene, som følge av manglende forholdsmessighet mellom hensikten og inngrepets omfang. Planen i Nederland var at AMS skulle være obligatorisk, med bøter eller fengsel i opptil et halvt år hvis man nektet installering. Det skulle foretas kvartersmåling på strømforbruk og timesmåling av gassforbruk. Begge disse målingsintervallene ble ansett å være i strid med EMK art. 8.¹²⁸ Den obligatoriske utrulling, detaljerte avlesninger, manglende begrunnelse for hvorfor det var nødvendig med så omfattende måling, og kombinasjonen av flere funksjonaliteter i AMS, blant annet muligheten til bryting/struping av elektrisiteten, ble ansett å være for inngripende i personvernet.

Etter en omfattende debatt ble en annen modell vedtatt. Den obligatoriske utrulling ble stanset, straffesanksjoneringen ble fjernet, og personvernet fikk større vekt gjennom hele prosessen, blant annet ved klarere formålsangivelser i lovgivningen. I tillegg ble forbrukerne gitt flere valgmuligheter. Det ble fritt valg mellom å beholde den gamle måleren, installere ny måler men slik at det ikke er nettselskapet som leser av målingene, installere ny måler hvor det gis eksplisitt samtykke til hyppigere avlesninger enn det som er «vanlig» eller å installere ny måler med «vanlige» timemålinger. Den «vanlige» avlesningen og prosesseringsen innebærer en årlig avlesning for den årlige regningen og ved endringer i avtaleforholdene. I tillegg innebærer den «vanlige» avlesningen avlesning hver annen måned for innsikt i det faktiske forbruket, og for den behandling som trengs for håndtering av kundeforholdet. Daglige avlesninger er således ikke lenger del av det «vanlige» avlesningssystemet i Nederland.¹²⁹

EU-domstolen avsa i 2012 den såkalte Digital Rights Ireland-dommen. Spørsmålet i dommen var hvorvidt gjennomføringen av datalagringsdirektivet i Irland og Østerrike var i strid med bestemmelser i EU-Charteret.¹³⁰ Etter bestemmelsene ville trafikkdata fra telefon- og internettbruk (alle former for elektronisk kommunikasjon – hvem man ringte til, hvor lenge, hvor man var,

---

126 Cuijpers (2012).

127 Direktivene 2009/72/EF og 2012/27/EF.

128 Cuijpers (2008) kapittel 5.

129 De to foregående avsnittene er basert på Cuijpers (2012) kapittel 3 & 4.

130 Se avgrensningene mot øvrig diskusjon av EU-Charteret i kapittel 1.4.

etc., men ikke det faktiske innholdet i samtalene)¹³¹ bli lagret i mellom 6 måneder og 24 måneder, i den hensikt å kunne bruke dataene til oppklaring av forbrytelser og forebygging av terrorisme. Gjennomføringen ble funnet å være i strid med EU-Charteret art. 7,¹³² 8¹³³ og 52 nr. 1,¹³⁴ blant annet som følge av at inngrepet som innsamlingen og behandlingen av personopplysninger ville innebære, ville være «*wide-ranging*» og «*particularly serious*».¹³⁵ Riktignok gjaldt Digital Rights Ireland-dommen trafikkdata, som i større grad enn energiinformasjonen er knyttet direkte opp mot et individ, men det ble i dommen blant annet vektlagt at det ville foretas behandling av personopplysninger og at behandlingen ville være svært omfattende. Det var på denne bakgrunn ikke tilstrekkelig at kravet til legitimt formål var oppfylt, da proporsjonalitetskravet ikke var oppfylt.

Også i forbindelse med behandlingen av energiinformasjon er det snakk om personopplysninger – som i stor skala vil samles inn, lagres og hentes ut. I dommen ble det vektlagt at det i forbindelse med innsamlingen og lagringen av trafikkdata ville bli samlet inn store mengder informasjon om privatpersoners liv og rutiner, uten at personene var mistenkt for noe kriminelt. Dette punktet er også problematisk ved innsamling av energiinformasjon. Som tidligere nevnt kan energiinformasjonen si mye om vaner etc. i en husholdning. Dette kan gi myndighetene tilgang til personopplysninger uten at noen i husholdningen mistenkes for å ha gjort noe som kan berettige en slik type overvåkning av rutiner, tilstedeværelse og strømforbruk.

AMS har et «*great potential to reveal what people do when, within the sanctity of their home.*»¹³⁶ Innsyn i disse dataene kan som nevnt avsløre mye om rutiner og vaner i en husholdning – og tilsvarende føre til oppmerksomhet når det skjer endringer i vaner eller brudd på rutiner. Dette er en av årsakene til at mange ser med bekymring på utrulling av AMS og Elhub i Norge.

---

131 Joined Cases C-293/12 and C-594/12 Digital Rights Ireland Ltd. v. Minister for Communications, Marine and Natural Resources and Others and Kärntner Landesregierung and Others avs. 26.

132 Bestemmelsen verner retten til privat- og familieliv.

133 Bestemmelsen gjelder retten til beskyttelse av personlige data. Det er ikke noen tilsvarende bestemmelse i EMK, men bestemmelsen inneholder i stor grad de grunnleggende elementene i personopplysningsloven av 2000 og personvernforordningen.

134 Bestemmelsen er en generell angivelse av omfanget av garanterte rettigheter etter EU-Charteret. Den legger bl.a. opp til en liknende proporsjonalitetsvurdering som EMK dersom det skal kunne gjøres innskrenkninger i rettighetene.

135 Joined Cases C-293/12 and C-594/12 Digital Rights Ireland Ltd. v. Minister for Communications, Marine and Natural Resources and Others and Kärntner Landesregierung and Others avs. 37.

136 Cuijpers (2012) avsnitt 4.1.

Det eneste grunnlaget for å kunne unngå installering av AMS er legeerklæring enten på el-overfølsomhet eller på psykiske problemer som følge av følt overvåkning. Slik legeerklæring kan være vanskelig å oppnå.¹³⁷ Enkelte strømselskap har varslet forbrukere som har nektet installering om at strømmen kan bli kuttet ved fortsatt nektelse.¹³⁸ I Nederland ble det tillagt særlig stor vekt at utrullingene var planlagt å være obligatorisk, med store potensielle konsekvenser hvis man nektet.¹³⁹ Selv om nektelse ville hatt enda større potensielle konsekvenser etter de foreslåtte reglene i Nederland enn etter de norske reglene, vil en nektelse kunne ha store konsekvenser for den enkelte også i Norge.

Direktivene som ligger til grunn for innføringen av AMS¹⁴⁰ stiller ikke krav om at installeringen skal være obligatorisk, jf. også kapittel 3.2.2.4. Det kreves kun at forbrukerne skal bli «provided»¹⁴¹ med muligheten for AMS, med andre ord slik at AMS stilles til rådighet for forbrukerne. Det er heller ikke påkrevd etter direktivene at det skal samles inn så detaljert informasjon som tidsmålinger, eller at informasjonen skal lagres i så lang tid som tre år.

Energiinformasjonen vil samles inn fra AMS minimum én gang i døgnet, og skal være sendt til avregningsansvarlig (Statnett) «innen kl. 07.00 første kalenderdag etter driftsdøgnet».¹⁴² Den skal videre være tilgjengelig i Elhub for kraftleverandører med tilgang til energiinformasjonen fra det aktuelle målepunkt «innen kl. 09.00 første kalenderdag etter driftsdøgnet».¹⁴³ Det er i forarbeidene forutsatt at energiinformasjonen fra samme tidspunkt skal være tilgjengelig for forbrukerne.¹⁴⁴ Dette innebærer at energiinformasjonen vil overføres relativt hyppig, da den alltid skal være tilgjengelig dagen etter at strømforbruket fant sted. Personvernet vil i større grad utfordres ved at energiinformasjonen overføres ofte – og til enhver tid vil være oppdatert – enn det hadde blitt dersom energiinformasjonen hadde blitt overført sjeldnere. Se gjennomgangen av mulig annen legitim og illegitim anvendelse av energiinformasjonen i kapittel 6, der det fremgår at spredning av detaljert informasjon tilnærmet i sanntid kan ha inngripende effekt for den enkelte.

Et moment i proporsjonalitetsvurderingen er hvorvidt man har tilgang på tilfredsstillende og effektive garantier mot brudd på personvernregler. Disse kan

---

137 Helsedirektoratet (2018).

138 NRK (2017a).

139 Cuijpers (2012) avsnitt 4.2.

140 Direktivene 2009/72/EF og 2012/27/EF.

141 Jf. direktiv 2012/27/EF art. 9 nr. 1.

142 Jf. Elhubforskriften § 3-8 første ledd.

143 Jf. Elhubforskriften § 6-15 første ledd.

144 Høringsdokument 1-2014 s. 65.

for eksempel innebære klagemuligheter eller domstolsprøving. Forbrukerne vil ha en generell adgang til å klage til strømselskapene og Elhub. Med bakgrunn i at strømselskapene og Elhub er pålagt en rettslig forpliktelse som regulerer deres behandling av energiinformasjonen, er det imidlertid lite trolig at en klage til dem vil føre frem. Som borger i Norge har enhver rett til å få prøvd sin sak for en uavhengig og upartisk domstol.¹⁴⁵ Adgangen til domstolsprøving er en viktig rettssikkerhetsgaranti. Det innebærer at man har mulighet til å få prøvd hvorvidt innføringen av AMS og Elhub, med den behandlingen av energiinformasjonen det medfører, er i tråd med norsk regelverk og EMK.

Som sammenfatning av proporsjonalitetsvurderingen kan det hevdes at den økte samfunnsmessige nytten ved tre års lagringstid av den enkelte husstands forbruk per time ikke står i forhold til ulempene. Det fremgår ikke av kildegrunnlaget om det har blitt vurdert mindre inngripende alternativ som ville kunne oppfylle krav og forventninger i direktivene. Et alternativ hadde vært å innføre valgmuligheter for forbrukeren, hvor forbrukeren kunne velge vekk lengre lagring enn eksempelvis inntil 15 måneder, men da samtidig måtte frasi seg retten til å gjøre gjeldende korreksjonskrav etter dette. Et annet alternativ som kunne bidratt til økt oppmerksomhet om eget strømforbruk kunne være å få installert et display som viser forbruket i sanntid for forbrukeren, men hvor nettselskapet får oversendt oppgave over forbruket med større intervaller enn per time.

Vilkåret om at inngrepet skal være proporsjonalt til de hensyn som etterstrebes er etter dette ikke oppfylt, da tiltakene slik de er fastsatt nå vil være for inngripende veid mot de potensielle fordelene.

4.5.4 Innenfor statens skjønnsmargin

EMD har gjennom sine avgjørelser angitt at stater har en viss skjønnsmargin med hensyn til hvordan rettigheter skal beskyttes i eget land. Det innebærer at domstolen anerkjenner at hver enkelt stat er nærmest til å vurdere hvorvidt de handlinger som gjøres i egen stat er nødvendige for å nå de ønskede mål. På grunn av dette har hver stat et visst spillerom til å avvike fra den «ideelle» løsning, uten at EMD vil anse det som brudd på EMK. Like fullt, «*it is for the Court to give the final ruling on whether they are compatible with the Convention.*»¹⁴⁶ Skjønnsmarginens omfang vil variere etter flere forskjellige faktorer. Inngrepets natur er ett av hovedelementene. Det har betydning hvorvidt nasjonale myndigheter har foretatt en vurdering av konvensjonsmessigheten, og hvorvidt kvalite-

---

145 Jf. GrL. § 95 første ledd første punktum.

146 *Silver and others v. the United Kingdom* § 97.

ten på denne vurderingen eventuelt er god nok.¹⁴⁷ Inngrepets art og styrke er også viktige kriterier: *«[t]he margin will tend to be narrower where the right at stake is crucial to the individual's effective enjoyment of intimate or key rights.»*¹⁴⁸

I Norge har det blitt valgt en modell for implementering av direktivene om regler for elektrisk kraft¹⁴⁹ og energieffektivisering¹⁵⁰ som innebærer omfattende innsamling av energiinformasjon, og at denne informasjonen skal lagres i flere år. Implementeringen har kun blitt underlagt en økonomisk kost-nytte-vurdering. Det fremstår ikke som om det har blitt foretatt en spesifikk vurdering av de personvernmessige aspektene ved AMS og Elhub. Oppdraget med implementeringen ble gitt til NVE, som har kompetanse til å gi forskrifter. Det faktum at implementeringen har skjedd gjennom forskrift kan ha medvirket til at den ikke har blitt like grundig behandlet som den ville ha blitt dersom den hadde vært gjennomført ved lovvedtak, selv om forskriftene gjennom høringsrundene har vært gjenstand for kontradiksjon. Det kan stilles spørsmålsteget ved valget av gjennomføringsmetode, når det angår inngrep i en så grunnleggende rettighet som retten til personvern.

Det er innenfor statens skjønnsmargin å bestemme hvordan direktivbestemmelser skal gjennomføres, herunder hvilke hensyn som skal vektlegges i størst grad. I dette tilfellet har hensynet til ønsket om energieffektivisering og øvrige nevnte hensyn blitt vektet i større grad enn personvernet, i den grad de kan sees å ha blitt veid mot hverandre. Vurderinger av politisk karakter har EMD generelt vært tilbakeholden med å overprøve, og implementering av AMS og Elhub må kunne sies å være av politisk karakter. Det er et politisk ønske at blant annet energieffektivisering og redusert belastning på miljøet skal tillegges stor vekt. I begrunnelsen for innføringen av AMS og Elhub har det imidlertid, så langt det har vært mulig å undersøke, ikke vært foretatt en vurdering av de økonomiske, politiske og miljømessige fordeler veid mot de personvernmessige ulemper ved kravene til innhenting, lagring og bruk av informasjonen. Behandlingen av energiinformasjonen vil innebære et inngrep i personvernet som burde ha blitt vurdert før installeringen av AMS ble igangsatt.

Det fjerde vilkåret, hvorvidt inngrepet er innenfor statens skjønnsmargin, er – på bakgrunn av inngrepets art og manglende vurdering av formålene ved behandling opp mot personvern hensyn – ikke oppfylt. Lagringen av timesverdier i tre år er følgelig utenfor statens skjønnsmargin.

---

147 Aall (2015) s. 158-160.

148 S. and Marper v. the United Kingdom § 102.

149 Direktiv 2009/72/EF.

150 Direktiv 2012/27/EF.

Det tredje kriteriet for at unntak fra retten til personvern skal være lovlig i henhold til EMK, at inngrepet må være nødvendig i et demokratisk samfunn, er således ikke oppfylt. Inngrepet i personvernet som skjer ved innsamling og lagring av energiinformasjonen i så lang tid og med så høy detaljeringsgrad som det legges opp til, oppfyller ikke vilkåret om proporsjonalitet mellom inngrepet og de formål som ønskes oppnådd. Siden de fire vilkårene for kriteriet er kumulative, følger at dette kriteriet for inngrepets lovlighet ikke er oppfylt.

4.6 Oppsummering av lovlighet i henhold til EMK

Det følger av konklusjonen i forrige avsnitt at det inngrep i retten til privatliv som de norske reglene om krav til behandling av energiinformasjon innebærer, er i strid med EMK art. 8.

Det første kriteriet om inngrepets samsvar med lov og det andre kriteriet om legitime formål som grunnlag for inngrepet, er etter EMK art. 8 nr. 2 oppfylt. Dette er imidlertid ikke tilstrekkelig til at reglene oppfyller de samlede kravene for å gi unntak fra hovedregelen. De norske reglenes krav til lagring av timesmålinger i tre år oppfyller ikke det tredje kriteriets vilkår om at inngrepet skal være proporsjonalt. Et slikt krav til lagring faller heller ikke inn under den skjønnsmargin den norske staten er gitt i henhold til EMK art. 8 nr. 2. Følgelig foreligger et brudd på hovedregelen om privatlivets fred i EMK art. 8 nr. 1. Ingen unntak fra hovedregelen kommer til anvendelse.

5 Personvernforordningen

EUs nye personvernforordning¹⁵¹ er EØS-relevant, hvilket innebærer at Norge er forpliktet til å implementere den.¹⁵² Den er som tidligere nevnt implementert gjennom den nye personopplysningsloven av 15. juni 2018. Personvernforordningen overtar for personverndirektivet, og ble gjennomført i EU 25. mai 2018. Personopplysningsloven av 2018 trådte i kraft 20. juli 2018.¹⁵³ Personvernforordningen er en forordning, i motsetning til det nåværende personverndirektivet. En forordning sikrer større samordning mellom de enkelte lands regler enn et direktiv. Den er direkte anvendelig i EU-landene ved gjennomføringen, og skal i EØS-landene innføres «som sådan».¹⁵⁴ Dette innebærer at det blir færre særegne reguleringer i det enkelte land, og dermed større regelharmonisering, sammenlignet med implementering av et direktiv.¹⁵⁵ Ved implementering av et direktiv kan myndighetene i større grad vurdere hvilke av direktivets krav som anses oppfylt i nasjonal rett. EUs ønske om et mer ensartet regelverk for personvernet enn hva personverndirektivet oppnådde, kommer til uttrykk i pkt. 10 og 13 i fortalet til personvernforordningen.

Personvernforordningen medfører en modernisering av både språk og innhold sammenlignet med personverndirektivet. Grunnprinsippene i direktivet blir imidlertid videreført. Hovedendringen er at «the data subject» får større rettigheter i personvernforordningen enn i direktivet. For eksempel er retten individet har til å kunne kreve å «bli glemt»¹⁵⁶ en viktig tilføyelse i personvernforordningen. Den er imidlertid ikke aktuell i denne avhandlingen – retten til å bli glemt kan ikke påberopes når behandlingen skjer på grunnlag av en rettslig forpliktelse,¹⁵⁷ hvilket er tilfellet med AMS og Elhub.

---

151 Forordning 2016/679.

152 Jf. EØS-avtalen art. 7.

153 Lov av 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger („personopplysningsloven 2018»). Personvernforordningen vil implementeres direkte i norsk språkdrakt, og dermed gjelde som lov, se § 1. Loven innebærer imidlertid noen nasjonale særregler, se for nærmere begrunnelser for særreglene Prop. 56 LS (2017–2018).

154 Jf. EØS-avtalen art. 7 bokstav a.

155 Europalov (udatert).

156 Jf. PVF art. 17.

157 Jf. PVF art. 17 nr. 3 bokstav b, som angir at nr. 1 og 2 ikke er anvendelige når behandlingen skjer på bakgrunn av en rettslig forpliktelse med grunnlag i nasjonal lov, som den behandlingsansvarlige er underlagt.

En annen viktig endring er utvidelsen av bestemmelsenes territorielle virkeområde. Personvernforordningen omfatter alle aktører som behandler personopplysninger, og som er etablert i EU og EØS-området, uavhengig av om behandlingen finner sted innenfor EU eller EØS-området. Utvidelsen består i at behandling av opplysninger om borgere i EU-området, uavhengig av aktørens plassering, vil falle inn under forordningens bestemmelser dersom behandlingen består i å tilby varer og tjenester eller å monitorere adferden til personer som befinner seg i EU og EØS-området.¹⁵⁸

5.1 Likheter med nåværende regelverk

Energiinformasjonen vil være «personopplysninger» også etter personvernforordningen, da det er opplysninger om en identifiserbar fysisk person.¹⁵⁹ I likhet med situasjonen etter nåværende regelverk vil opplysningene etter personvernforordningen «behandles» når de samles inn, lagres og brukes.¹⁶⁰ Personvernforordningen kommer til anvendelse på informasjonen som behandles av AMS og Elhub, da behandlingen faller inn under forordningens materielle virkeområde.¹⁶¹ Vurderingen av behandlingens behandlingsgrunnlag, herunder kravene til den rettslige forpliktelsen, er i all hovedsak bygget rundt de samme kriterier som personopplysningsloven av 2000. Drøftelsene av disse spørsmålene i kapittel 3.2.2.1 legges derfor til grunn. Behandlingen av energiinformasjonen har grunnlag i en rettslig forpliktelse, hvilket innebærer at vilkåret om gyldig behandlingsgrunnlag er oppfylt.¹⁶²

5.2 Formålsbegrensning

Et av hovedprinsippene ved behandling av personopplysninger er at behandlingen skal begrenses til det som er forenlig med formålene, formålene skal i hovedsak foreligge på forhånd, og de skal være «specified, explicit and legitimate».¹⁶³ Herunder kreves at «*[e]ach separate purpose has to be, in and of itself, legitimate and that one legitimate purpose cannot serve to further legitimise any other*».¹⁶⁴ Det vises til formålene med AMS og Elhub som ble beskrevet i kapittel 3.2.2.2. I likhet med kravet i personopplysningsloven av 2000, har forbrukeren

---

158 Jf. PVF art. 3.

159 Jf. PVF art. 4 nr. 1. Se også fortalen pkt. 26 og 30.

160 Jf. PVF art. 4 nr. 2.

161 Jf. PVF art. 2 nr. 1.

162 Jf. PVF art. 6 nr. 1 bokstav c. Se også fortalen pkt. 41 og 45.

163 Jf. PVF art. 5 nr. 1 bokstav b.

164 Art. 29 WP 183 s. 11.

etter personvernforordningen i utgangspunktet krav på informasjon dersom formålet endres.¹⁶⁵

Prinsippene om at behandlingen skal skje med «fairness» og «transparency»¹⁶⁶ kan anses for å være en del av formålsbegrensningen. Behandlingen skal være rettferdig, hvilket innebærer at den skal gjennomføres med respekt for interesser og rimelige forventninger hos den registrerte. Behandlingen skal også være gjennomsynlig, noe som medfører at både behandlingen og de bakenforliggende formålene skal være tilgjengelige og forståelige for den aktuelle person. Prinsippene skal bidra til å inngi tillit og gi forutsigbarhet for personen som får sine personopplysninger behandlet. De innebærer et krav om tilstrekkelig informasjon, så individet skal kunne vite at behandlingen skjer, og hvilke formål den er begrunnet i.¹⁶⁷ Totalt skal individet gjøres i stand til å ivareta sine rettigheter og interesser.

Strengere krav til informasjon vedrørende formålene er bakgrunnen for en av endringene i personvernforordningen sammenlignet med gjeldende regulering; forordningen stiller strengere krav til hvilke opplysninger som gis, og ikke minst til klarheten i formuleringene. Individet skal kunne forstå hvorfor behandlingen skal finne sted.¹⁶⁸ Personopplysningsloven av 2000 angir krav til hvilken informasjon som skal gis når informasjonen samles inn. Etter personvernforordningen stilles de samme grunnkrav til informasjon, men den er til dels strengere på grunn av ytterligere krav for å «ensure fair and transparent processing». Det stilles blant annet krav til informasjon om lagringsperioden, vedrørende retten til å kreve retting og sletting, om mulighetene til «data portability»,¹⁶⁹ om klagemuligheter og om hva som er begrunnelsen for innsamlingen. Ved samtykkebasert behandling skal det også informeres om retten til å trekke samtykket.¹⁷⁰ I tillegg kommer, som nevnt, de strengere krav til klarhet i informasjonen.¹⁷¹ Den skal gis på en «concise, transparent, intelligible and easily accessible» måte, i et klart og enkelt språk.¹⁷² Dette vilkåret innebærer også at det stilles strengere krav til presis formålsangivelse. En overordnet angivelse som kan brukes på mange forskjellige formål vil ikke lenger være gyldig.

165 Jf. PVF art. 13 nr. 3.

166 Jf. PVF art. 5 nr. 1 bokstav a.

167 Jf. fortalen pkt. 60.

168 Jf. PVF art. 5 jf. art. 13.

169 «Data portability», eller dataportabilitet på norsk, er et nytt fenomen med personvernforordningen som innebærer at man har adgang til å kreve utlevert og få overføre informasjon om seg selv som man selv har gitt til en databehandler, til en annen databehandler, eks. ved bytte av leverandør. Se PVF art. 20 og art. 13 nr. 2 bokstav b.

170 Sml. Personopplysningsloven av 2000 § 18 og PVF art. 13 nr. 2.

171 Jf. PVF art. 5 nr. 1 bokstav a jf. art. 12. Se også fortalen pkt. 58 og 60.

172 Jf. PVF art. 12 nr. 1 jf. art. 5 nr. 1 bokstav a. Se også fortalen pkt. 39.

Det fremgår ikke av bakgrunns materialet at norske forbrukere som har fått installert AMS har fått den informasjon om behandlingen av personopplysninger i AMS og Elhub som strømselskapene etter personvernforordningen er pliktig til å gi. Elhub er planlagt å være en mer eller mindre skjult aktør overfor forbrukerne. Det legges opp til at forbrukerne ikke skal ha nærmere kjennskap til Elhub, og uansett ikke skal forholde direkte seg til den. Etter forskriftsforarbeidene anses det som «*viktig å unngå at Elhub etablerer seg som en viktig aktør*» for forbrukerne.¹⁷³ Forbrukerne er ment å ha kraftleverandørene som sitt primære kontaktpunkt, særlig når kraftleverandørene etter hvert skal overta all fakturering til forbrukerne.¹⁷⁴ Systemet legger dermed opp til at kraftleverandørene skal ha tilnærmet all kundekontakt, herunder plikten til å videreformidle energiinformasjonen til forbrukerne.¹⁷⁵ Utgangspunktet om at forbrukerne ikke skal ha direkte kontakt med Elhub vil kunne stride mot kravet til at individet skal få tydelig informasjon om hvem som er «behandlingsansvarlig», med kontaktopplysninger.¹⁷⁶

Personvernforordningen krever at forbrukeren skal informeres dersom det er planlagt at hele eller deler av behandlingen skal skje i et tredjeland.¹⁷⁷ Elhub har allerede sendt flere varsler til Datatilsynet vedrørende planlagt overføring av personopplysninger til flere tredjeland, herunder India og USA.¹⁷⁸ Denne planlagte overføringen er så vidt vites ikke blitt formidlet til forbrukerne, hvilket innebærer at det per nå ikke foreligger informasjonsrutiner som oppfyller kravene i personvernforordningen. En mulig konsekvens av outsourcingen er at det kan bli utfordrende å få oversikt over behandlingen av informasjonen. Retten til innsyn i informasjon og informasjonsbehandling om seg selv er en av endringene i personvernforordningen som er viktigst for forbrukernes rettsstilling.¹⁷⁹

5.3 Dataminimering og riktighet

Det andre angitte grunnprinsipp i personvernforordningen for behandling av personopplysninger, er dataminimering og krav til dataenes riktighet.¹⁸⁰ Kravet til dataenes riktighet innebærer at dataene skal være korrekte og oppdaterte.¹⁸¹

---

173 Høringsdokument 1-2014 s. 68.

174 Se bl.a. avregningsforskriften § 1-4a jf. § 7-3.

175 Jf. Elhubforskriften § 8-2.

176 Jf. PVF art. 13 nr. 1 bokstav a.

177 Jf. PVF art. 13 nr. 1 bokstav f.

178 Datatilsynet (2017).

179 Jf. PVF art. 15. Se også fortalen pkt. 63.

180 Jf. PVF art. 5 nr. 1.

181 Jf. PVF art. 5 nr. 1 bokstav d.

Kravet til dataminimering innebærer at personopplysningene skal være adekvate, relevante og begrenset til den mengde innsamlede personopplysninger som er nødvendig for å realisere formålet.¹⁸²

Dataminimering «*calls for the controllers to hold and process only the data absolutely necessary for the completion of its duties*».¹⁸³ Dette er et relativt strengt krav om at det ikke skal samles inn, brukes eller lagres mer opplysninger enn det som er strengt nødvendig. I fortalen pkt. 39 trekkes det frem et krav om at opplysningene ikke skal lagres lenger enn strengt nødvendig, se også PVF art. 5 nr. 1 bokstav e om kravet til lagringsbegrensning. Som tidligere angitt har Art. 29 WP lagt til grunn at en lagringstid på 13 måneder kan være en passende lengde på lagringen – men selv med denne lagringstiden forutsettes det fra Art. 29 WP at den enkelte har samtykket i at man vil få fordeler av et slikt opplegg.¹⁸⁴ Det norske regelverket legger opp til en lagringstid på minimum tre år av tidsmålinger,¹⁸⁵ hvilket er betydelig lenger og mer omfattende enn det Art. 29 WP anså som akseptabelt. Som beskrevet bl.a. i kapitlene 3.2.2.4 og 4.5.3 setter heller ikke direktivene¹⁸⁶ krav til så omfattende innsamling og langvarig lagring av energiinformasjonen. På denne bakgrunn kan den detaljerte og langvarige behandlingen av energiinformasjonen som nå kreves etter de norske reglene ikke anses å være nødvendig i personvernforordningens forstand.

En av følgene av innføringen av personvernforordningen er at personvern har fått mer oppmerksomhet. Personvernforordningen art. 25 er en av artiklene som har fått særlig fokus. Dette er blant annet fordi den stiller strengere krav til at personvern skal være et gjennomgående hensyn ved både utarbeidelse av prosesser for, og gjennomføring av, behandling av personopplysninger – den såkalte «privacy by design and by default»-artikkelen. I korte trekk innebærer «privacy by design» (innebygd personvern), at den behandlingsansvarlige skal gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre effektiv gjennomføring av prinsippene for vern av personopplysninger.¹⁸⁷ Dette innebærer at personvern skal være et innvirkende premiss under utarbeidelsen av databehandlingssystem som kan medføre behandling av personopplysninger. Ikke minst skal personvernet ivaretas ved bruk av det enkelte system – i hele systemets levetid. Innebygd personvern skal således bidra til at systemene legger opp til sikker og i størst mulig grad begrenset behandling av personopplysninger.

---

182 Jf. PVF art. 5 nr. 1 bokstav e.

183 EU GDPR Portal (udatert).

184 Art. 29 WP 183 s. 17.

185 Jf. Elhubforskriften § 6-16.

186 Direktivene 2009/72/EF og 2012/27/EF.

187 Jf. PVF art. 25 nr. 1.

«Privacy by default», eller personvern som standardinnstilling, innebærer at den behandlingsansvarlige skal sørge for at egnede tekniske og organisatoriske tiltak sikrer at kun de nødvendige personopplysninger for det spesifikke formål behandles. Det skal dessuten sikres at opplysningene ikke er tilgjengelig for en ubegrenset personkrets.¹⁸⁸ Personvern som standardinnstilling betyr at selskapene skal etablere det høyeste vernet om behandling av personopplysninger som standard, uten at forbrukeren skal måtte sette seg nærmere inn i hva som samles inn.¹⁸⁹ Hvis det enkelte selskap skulle ønske mer utbredt innsamling eller annen behandling, vil det være nødvendig med et aktivt samtykke fra forbrukerens side, se kapittel 5.5.

Personvernforordningen bestemmer når det skal utføres en DPIA før behandling av personopplysninger kan finne sted.¹⁹⁰ Frem til nå har det i stor grad vært frivillig å gjennomføre en DPIA, jf. Kapittel 4.5.3. En DPIA er som tidligere angitt en prosess der man vurderer behandlingens nødvendighet og proporsjonalitet. Dessuten kontrolleres risikoen relatert til individets rettigheter og friheter som følge av behandlingen av personlige data. Dette gjøres ved å vurdere risikoen, og ta stilling til hvordan den kan møtes. Med andre ord er en DPIA «*a process for building and demonstrating compliance.*»¹⁹¹ Det er ikke funnet informasjon som tilsier at det er foretatt en slik vurdering i Norge før innføringen av kravene til behandling av energiinformasjon, jf. kapittel 4.5.3.

Personvernforordningen art. 35 – jf. fortalen pkt. 91 – angir blant annet at en DPIA bør foretas før stor-skala behandlingsaktiviteter hvor formålet er å behandle en betydelig mengde personopplysninger på nasjonalt plan, som kan påvirke et stort antall registrerte og som kan innebære en «high risk» for individene. AMS er planlagt installert i tilnærmet alle husholdninger i Norge, og alle AMS-apparatene skal samle inn informasjon om energiforbruk på timesbasis. Det innebærer at behandlingen vil påvirke et stort antall personer. Energiinformasjonen skal så lagres på timesbasis i minimum tre år, med mulighet for utvidelse. Det kan til en viss grad diskuteres hvorvidt behandlingen vil utgjøre en «high risk» for individene. Med tanke på det omfattende materialet som vil samles inn, lagres og brukes, må det anses som en «high risk» for individene at såvidt detaljert informasjon vil være lagret og vil bli benyttet over så lang tid. Det vil blant annet kunne gi innblikk i en husholdnings rutiner og vaner, og i et eventuelt uvanlig forbruk på et visst tidspunkt. Slik informasjon vil kunne brukes av politiet, eller i den ytterste konsekvens kunne bli misbrukt til pengeutpressing eller til annen form for tvang eller påvirkning.

188 Jf. PVF art. 25 nr. 2.

189 Se bl.a. Irish Computer Society (udatert).

190 Se PVF art. 35.

191 Art. 29 WP 248 s. 4.

Fortalen pkt. 39 angir at «personal data should be processed only if the purpose of the processing could not reasonably be fulfilled by other means.» Det er som tidligere beskrevet ikke funnet kilder som angir at andre, mindre omfattende tiltak enn innføring av AMS og Elhub med detaljert og langvarig lagring er vurdert av myndighetene før innføringen, og det sees ikke problematisert i høringsdokumentene til forskriftene. Legges det til grunn at hovedformålet er økt oppmerksomhet rundt energiforbruk, med den mulige virkning at forbrukerne vil forbruke mindre energi, finnes det andre måter å oppnå samme formål på med færre personvernmessige betenkeligheter. Et display tilkoblet strømmåleren som viser den enkelte forbruker strømforbruket i sanntid, vil for eksempel kunne dekke dette formålet like godt. Det bør tillegges vekt ved en vurdering av hvorvidt kravet til dataminimering er oppfylt at det ikke er fremlagt dokumentasjon på eller sannsynliggjøring av at strømselskapenes tilgang til timesverdier i tre år vil ha den ønskede effekten, og at mindre inngripende tiltak ikke er vurdert.

Den behandlingen av energiinformasjon som det norske regelverket legger opp til vil ikke være i tråd med kravet til dataminimering, all den tid behandlingen ikke er nødvendig for å oppfylle kravene i direktivene som ligger til grunn,¹⁹² og det dessuten ikke har blitt foretatt en vurdering av hvorvidt andre, mindre inngripende tiltak kan oppnå samme formål.

Det vil være den behandlingsansvarliges ansvar å overholde regelverket i forordningen.¹⁹³ Hver behandlingsansvarlig må sørge for at egen behandling til enhver tid er i overensstemmelse med personvernforordningen. Dette innebærer at den behandlingsansvarlige må sørge for egnede organisatoriske og tekniske tiltak for å sikre at kravene oppfylles.¹⁹⁴ Det gjelder også kravet til dataminimering. Det er imidlertid vanskelig å se at strømselskapene kan bli ansvarliggjort for en eventuell overtredelse av personvernforordningen, ettersom behandlingen av energiinformasjonen vil skje på bakgrunn av en rettslig forpliktelse i henhold til det norske regelverket om AMS og Elhub.

Det vil følgelig være nødvendig med en endring i regelverket for AMS og Elhub for at strømselskapenes lovpålagte behandling av energiinformasjon skal kunne være i overensstemmelse med kravet til dataminimering i personvernforordningen.

---

192 Direktivene 2009/72/EF og 2012/27/EF.

193 Jf. PVF art. 24. Se også art. 5 nr. 2.

194 Se blant annet fortalen pkt. 78.

5.4 Informasjonssikkerhet

Personvernforordningen stiller krav til konfidensialitet og integritet ved behandling av personopplysninger.¹⁹⁵ Opplysningene skal beskyttes mot uautorisert eller ulovlig behandling, og mot «accidental loss, destruction or damage». Forbrukeren skal kunne være sikker på at personopplysningene er tilstrekkelig beskyttet. Det innebærer at det stilles krav til begrensning på hvem som har tilgang til informasjonen, og til informasjonssikkerhet.

Art. 32 utdyper hvilke krav som stilles til sikkerheten ved behandlingen. Den behandlingsansvarlige skal gjennomføre «appropriate technical and organisational measures» slik at et akseptabelt sikkerhetsnivå overholdes, sett opp mot risikoen.¹⁹⁶ Disse tiltakene kan omfatte blant annet tilstrekkelig konfidensialitet, eksempelvis gjennom kryptering, og integritet i behandlingssystemene. Et annet tiltak kan være en prosess for jevnlig testing av de sikkerhetsmessige sidene ved de tekniske og organisatoriske løsningene.

De nærmere konsekvensene av det økte kravet til informasjonssikkerhet som personvernforordningen oppstiller for å sikre vernet av personopplysninger er ennå ikke avklart. De skjerpede kravene til informasjonssikkerhet gir grunn til å anta at kravene til dokumentasjon for informasjonssikkerhet i form av sikring av integritet og konfidensialitet vil bli betydelige.

Regelverket som regulerer behandlingen av energiinformasjonen stiller krav til sikkerhet i både AMS¹⁹⁷ og Elhub,¹⁹⁸ jf. kapittel 3.2.2.5. Det foreligger ikke grunnlag for å si at strømselskapene og Elhub ikke kommer til å overholde kravene som er oppsatt i regelverket. Det legges derfor til grunn at regelverket som regulerer sikkerheten ved behandling av energiinformasjonen vil bli overholdt. Kravet til informasjonssikkerhet anses på den bakgrunn å være oppfylt.

5.5 Samtykke

Samtykke fra personen opplysningene gjelder, kan etter personvernforordningen føre til at en ellers ulovlig behandling likevel er lovlig.¹⁹⁹ Det vil kunne medføre at lagringstiden og detaljeringsnivået på energiinformasjonen kan være

---

195 Jf. PVF art. 5 nr. 1 bokstav f.

196 Jf. PVF art. 32 nr. 1.

197 Jf. avregningsforskriften § 4-2.

198 Jf. Elhubforskriften § 6-21.

199 Se PVF art. 6 nr. 1 bokstav a. Behandlingen skjer da på grunnlag av gitt samtykke til ett eller flere spesifikke formål.

mer omfattende enn det personvernforordningens bestemmelser ellers tilsier. Kravene til samtykkets form og innhold er imidlertid blitt skjerpet sammenlignet med bestemmelsene i personopplysningsloven av 2000. Passivt samtykke vil eksempelvis ikke være tilstrekkelig etter personvernforordningen, det må et aktivt samtykke til for at samtykket skal være gyldig som behandlingsgrunnlag.²⁰⁰ Det skal være like lett å trekke tilbake et samtykke som å gi det, og et samtykke skal kunne trekkes tilbake «at any time» – uten at det skal påvirke lovligheten av allerede utført behandling.²⁰¹

Personvernforordningen art. 7 inneholder de grunnleggende vilkår for gyldig samtykke. Et gyldig samtykke må inneholde en klar bekreftelse på at personen har gitt en «freely given, specific, informed and unambiguous indication» på at personen godtar behandlingen.²⁰² Det kreves således en utvetydig, informert, aktiv handling som bekreftelse på aksept av den konkrete behandlingen.

De skjerpede kravene til klarhet og til tydeligere og mer spesifikke formålsangivelser fremgår av PVF art. 7 nr. 2. Det skal informeres om formålet i en forståelig og lett tilgjengelig form, og på et klart og enkelt språk. Samtykket skal heller ikke inneholde urimelige vilkår.²⁰³

Samtykket må være «informed». Det setter krav til informasjonen som gis forut for behandlingen – se kapittel 5.2 for nærmere utdypelse av hvilken informasjon som kreves gitt. Som et minimum skal den enkelte få vite hvem som er behandlingsansvarlig, og formålene med behandlingen.²⁰⁴ For at det skal være tilstrekkelig informert om et formål, må formålet være beskrevet tilstrekkelig «specific». Det er mulig å gi samtykke til flere forskjellige behandlingsformål i ett samtykke, men personen må spesifikt godta hvert av de forskjellige formålene. Det er følgelig ikke tilstrekkelig å få samtykke til et vidt og overordnet formål, da et slikt samtykke ikke vil overholde kravene til klarhet og tydelighet.²⁰⁵

En utdypning av hva som ligger i kravet om at samtykket skal være «freely given» er angitt i fortalen pkt. 43. Et samtykke vil ikke anses for å være frivillig dersom det er «clear imbalance» mellom partene, eller dersom det ikke er mulig å gi separat samtykke for forskjellige behandlingsaktiviteter, selv om dette kan fremstå fornuftig i det enkelte tilfelle. Det vil dermed bli vanskeligere å kunne

---

200 Fremgår forutsetningsvis av PVF art. 7 nr. 1 og klart av fortalen pkt. 32.

201 Jf. PVF art. 7 nr. 3.

202 Jf. fortalen pkt. 32.

203 Jf. fortalen pkt. 42.

204 Jf. fortalen pkt. 42.

205 Jf. fortalen pkt. 32.

påberope en omfattende standardavtale som samtykke til behandling, dersom det ikke er mulig å samtykke bare i enkelte deler av avtalen.

Totalt innfører personvernforordningen strengere krav til samtykkets form og innhold enn det som var kravene etter tidligere regelverk. For at strømselskapene skal kunne lagre energiinformasjonen på basis av samtykke har således kravene blitt høyere.²⁰⁶

5.6 Oppsummering av lovlighet i henhold til personvernforordningen

Personvernforordningen er som nevnt i stor grad en videreføring av de tidligere bestemmelsene som sikret personvernet, som hadde grunnlag i personverndirektivet. Når det gjelder kravene til behandlingsgrunnlag er rettstilstanden den samme som for personopplysningsloven av 2000, jf. kapittel 3.2.2.1. Kravene til formål og formålsangivelse for behandlingen av personopplysninger har blitt strengere med personvernforordningen. Det er likevel kravet til dataminimering som feller det norske regelverket for AMS og Elhub i relasjon til personvernforordningen. Etter personvernforordningen må lagring med timesverdier av den enkelte husholdnings strømforbruk i tre år anses å være en for omfattende behandling av energiinformasjonen til at den kan finnes lovlig.

Det vil kunne være adgang til å innhente samtykke til lengre lagring, men da må de strengere kravene til samtykke oppfylles, herunder må muligheten til å velge det bort være reell. Norske myndigheters krav til innføring av AMS og Elhub er ikke på noen måte samtykkebasert, jf. redegjørelsen i kapittel 3.2.2.6 om de svært strenge vilkårene for å slippe installering av AMS i den enkelte husholdning.

Artikkelens tema er imidlertid om de norske reglene er i samsvar med personvernforordningen, og muligheten for eventuell samtykkebasert lagring og bruk endrer ikke det forhold at det norske regelverket som sådan må anses å være i strid med personvernforordningens krav til dataminimering.

---

206 Jf. PVF art. 7 nr. 1.

6 Andres tilgang til energiinformasjonen

De tidligere kapitlene har beskrevet hva slags informasjon om strømkunder og strømforbruk som samles inn, lagres og brukes, hva den primært skal brukes til, og noe om hva den i tillegg kan brukes til. Dette kapitlet vil utdype noe hva energiinformasjon kan brukes til ut over å dekke formålene som er angitt for regelverket til AMS og Elhub.

Generelt kan det sies at informasjon som finnes vil bli brukt. Dette er en hovedgrunn til at allerede innhenting av energiinformasjonen anses som et inngrep i vernet av privatliv. Informasjon som er lagret elektronisk kan bli tilgjengelig både med lovlige og ulovlige metoder – og både for bruk som kan være fordelaktig for forbrukeren og til formål som kan være skadelige for ham eller henne.

6.1 Offentlig forvaltning

Den offentlige forvaltning i Norge ivaretar en lang rekke hensyn ved sin myndighetsutøvelse. Både på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå har myndighetene behov for informasjon som grunnlag for sin virksomhet og sine avgjørelser, hva enten de er enkeltvedtak eller angår fellesskapet. Energiinformasjonen kan være av interesse for flere offentlige formål, blant annet ved arealplanlegging som gjelder plassering og omfang av boligområder eller overføringsnett for elektrisk kraft.

Også som grunnlag for enkeltvedtak kan energiinformasjonen være nyttig for forvaltningen, og kan potensielt få store konsekvenser for den enkelte. Dersom for eksempel NAV skulle få tilgang til informasjon om strømforbruk på timesbasis – og informasjonen medfører mistanke om at brukeren har gitt feil opplysninger som grunnlag for stønad – kan dette få virkninger for vedkommende.

En fungerende offentlig forvaltning er viktig for befolkningen, og har betydning for tilliten til det offentlige. Den generelt økte tilgangen til informasjon og til ulike former for informasjonsbehandling har ført til at befolkningen stiller økte krav til kvalitet og effektivitet i det offentlige. Økt informasjonsdeling er et virkemidlene myndighetene kan benytte for å innfri denne forventningen. Det kan på denne bakgrunn være grunn til å anta at myndighetene vil søke å utvide

hjemmelsgrunnlaget for tilgang til energiinformasjonen, noe som eventuelt vil innebære formålsutglidning for bruken av informasjonen.

6.2 Forebygging av straffbare forhold

Hensynet til forebygging av uorden eller kriminalitet er riktignok ikke et av de uttalte formål bak innføringen av bestemmelsene om innsamling, bruk og lagring av energiinformasjon, men det kan likevel være at behandlingen vil kunne bidra til nettopp dette.

Tyvkobling av elektrisk strøm vil sannsynligvis bli vanskeligere med AMS, fordi strømselskapene vil ha større oversikt over en husholdnings elektrisitetsforbruk, og det vil bli mer detaljert kunnskap om bruk av overføringslinjene. Dette vil gjøre det lettere for strømselskapene å oppdage irregularitet i uttak.

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) vil i sine forebyggende saker kunne få tilgang til energiinformasjonen dersom vilkårene i politiloven § 17d er oppfylt. Denne hjemmelen gjelder bare for PST, innenfor deres samfunnsoppdrag innen forebygging av terrorvirksomhet og ulovlig etterretning, og beskyttelse av andre grunnleggende nasjonale interesser.

Forebygging av uorden eller kriminalitet vil også kunne skje ved analyse av såkalt «Big Data», som innebærer at store datamengder blir analysert, for eksempel for å finne fellestrekk eller data som skiller seg ut. Ved bruk av «Big Data» vil man kunne se om noen målepunkt har et elektrisitetsforbruk som ikke følger et «normalt» mønster. Bruk av «Big Data» på denne måten er i dag ikke lovlig i Norge, da masseinnsamling av data ikke er tillatt ettersom det ikke er lov å hente inn mer informasjon enn det man trenger uten å ha fått samtykke. Den potensielle nytten for myndighetene av slik informasjonsbehandling vil muligens kunne medføre formålsutglidning over tid. Vurderingen av dette potensialet kan ha betydning for avveiningen etter proporsjonalitetshensynet, på bakgrunn av muligheten for formålsutglidning.

6.3 Etterforskning av straffbare forhold

Politiet kan ha nytte av å få tilgang til energiinformasjonen ved etterforskning av lovbrudd. Strømforbruket vil selvsagt ikke alene være tilstrekkelig som bevis for en straffbar handling, men kan være en «puslespillbit» for å få bragt på det rene de faktiske forhold i saken. Informasjonen kan eksempelvis være nyttig ved

sjekking av alibi. Et litt banalt men ikke upraktisk eksempel kan være; Hvis mistenkte sier at hun kom hjem klokken to, men energiinformasjonen tilsier at ingen kom hjem før klokken fire, kan det gi grunnlag for politiet til å se nærmere på alibiet. Politiet har i henhold til straffeprosessloven adgang til å begjære energiinformasjonen utlevert, såfremt vilkårene for beslutning er oppfylt.²⁰⁷ Også de spesielle hjemlene for skjult informasjonsinnhenting etter straffeprosesslovens bestemmelser²⁰⁸ om avvergende etterforskning vil kunne benyttes av PST og det øvrige politiet for å få tilgang til energiinformasjonen.

6.4 Kriminalitet

Energiinformasjonen vil kunne være av stor interesse for kriminelle, bl.a. fordi den viser adferdsmønstre og rutiner. En tyv vil for eksempel ha nytte av å vite når noen er hjemme, med tanke på risikoen for å bli oppdaget under et innbrudd. Lagring og overføring av timesverdier vil kunne gi tyven verdifull informasjon også til en viss grad i sanntid. Lagringen av energiinformasjonen i Elhub kan også gi grunnlag for kriminalitet i form av endring eller sletting av strømdataene.

Med den funksjonalitet som legges inn i AMS med hensyn til å kunne strupe eller bryte strømtilgangen til forbrukeren i det enkelte målepunkt,²⁰⁹ vil en uberegtiget inntrengning i AMS kunne få store følger for den enkelte husholdning. En trussel om avstengning, hvilket riktignok for å være en reell trussel forutsetter at AMS-systemet har blitt hacket, kan for eksempel brukes av kriminelle som grunnlag for utpressing.

Faren for kriminalitet er i henhold til dette en av grunnene til at det er viktig å ha god informasjonssikkerhet, og kan også være et vurderingskriterium i en proporsjonalitetsvurdering.

6.5 Markedsføring

Energiinformasjonen kan ha betydning for målrettet markedsføring av varer og tjenester, med tanke på at den enkelte skal kunne spare strøm. Dersom gjenstander som bruker strøm kan styres via AMS til å benytte strøm når prisen er lavest, vil markedet etter hvert antagelig tilby dette slik at forbrukeren kan spare pen-

---

207 Se straffeprosessloven § 203 jf. straffeloven § 69 annet ledd.

208 Se straffeprosessloven § 222 d.

209 Jf. avregningsforskriften § 4-2 første ledd bokstav e.

ger, for eksempel med tanke på lading av el-bil. Målrettet markedsføring på basis av den enkeltes vaner og interesser – såkalt «profiling» – vil også være aktuelt dersom næringslivsaktører får tilgang til informasjonen, for eksempel etter samtykke. Noen kan synes det er nyttig å få målrettet reklame, for eksempel slik at en som er mye oppe om natten får reklame for kaffe. På andre områder vil det ikke være like akseptabelt for forbrukerne at informasjonen formidles og benyttes, for eksempel hvis et forsikringsselskap reduserer brannerstatningen fordi brannårsaken sannsynligvis var at vaskemaskinen ble brukt midt på natten uten tilsyn, og denne bruken er sannsynliggjort på grunnlag av timesmålingen.

Det har vist seg at den enkelte forbruker ikke alltid har forstått hva det er gitt samtykke til. Informasjon som behandles etter samtykke har også vist seg å kunne bli brukt utenfor samtykkets rammer. Som eksempel kan det vises til Facebooks behandling av privat informasjon. Personopplysninger om flere millioner mennesker kom på avveie som følge av at brukerne hadde gitt samtykke til at en nettside kunne få tilgang til deres Facebook-konto. Dette ga grunnlag for misbruk i forbindelse med bl.a. demokratiske valg.²¹⁰ Bruk som forbrukeren ikke ønsker vil til en viss grad kunne hindres av de strengere krav til samtykke som er oppstilt i personvernforordningen, men så lenge det kan være penger å tjene på å bruke informasjonen er det grunn til å anta at energiinformasjonen fortsatt vil bli forsøkt utnyttet av næringslivet og illegitime aktører.

Faren for uautorisert bruk av informasjonen vil kunne være relevant for proporsjonalitetsvurderingen av behandlingen av energiinformasjon.

---

210 NRK (2018).

7 Avslutning

«Arguing that you don't care about privacy because you have nothing to hide is like arguing that you don't care about free speech because you have nothing to say»

– Edward Snowden²¹¹

For mange forbrukere vil nok diskusjonen i denne artikkelen fremdeles virke fjern og irrelevant, selv om beskyttelse av personvernet i større grad er satt på dagsorden i løpet av 2017, blant annet på grunn av profilerte mediasaker som eksempelvis Nødnettsaken.²¹² Siden AMS fremdeles er i installeringsfasen er målerne fremdeles ikke så utbredt at befolkningen i Norge har tatt inn over seg implikasjonene ved implementering av denne type teknologi. Også den generelle kunnskapen om Elhub, databasen hvor all energiinformasjon skal lagres og distribueres fra, er lav. Elhub antas å være fullt fungerende fra 18. februar 2019. Det fulle potensialet for benyttelse av den detaljerte energiinformasjonen er fremdeles ikke kjent. En bredere debatt om de nye bestemmelsene og hvilket inngrep de er i personvernet kan komme når Elhub har begynt å fungere og flere forstår implikasjonene av lagringen. Da kan det også være at enkeltforbrukere eller grupperinger bringer spørsmålet om lovligheten av det nye regelverket inn for domstolene. Hvilket regelverk for beskyttelse av personopplysninger som kommer til anvendelse vil bero på hvilken domstol de bringer saken inn for. I henhold til funnene i denne artikkelen fremstår det sannsynlig at dommerne vil komme til at det norske kravet til lagring av timesverdier i tre år ikke er i samsvar med kravene til personvern uansett om saken bringes inn for en norsk eller internasjonal domstol.

Gjennomgangen av de tre undersøkte regelverkene viser at bestemmelsene som innfører AMS og Elhub ikke overholder noen av regelverkene, ettersom lagring i tre år av timesverdier er en mer omfattende behandling av personopplysninger enn personvernet tillater. Personopplysningsloven av 2000s krav til at opplysningene skal være nødvendige er ikke oppfylt. Så langvarig lagring på så detaljert nivå som de norske reglene oppstiller er ikke berettiget etter kravet til proporsjonalitet i EMK, og etter personvernforordningen overholdes ikke kravet til dataminimering. For alle regelsettene følger konklusjonen av at så lang lagringstid på så detaljert informasjon ikke gir forbrukerne tilstrekkelig personvern. Et

---

211 Business Insider Nordic (2016).

212 NRK (2017b).

avgjørende moment ved drøftelsene har vært mangelen på valgfrihet, både med hensyn til å unngå installering av AMS og særlig til detaljeringsnivå og lagrings-tid for behandlingen av energiinformasjonen.

Forbrukerne kan også komme til å vise til bekymring knyttet til informasjonssikkerhet, hvis lovligheten av behandlingen av energiinformasjonen bringes for en domstol. Erfaringer fra «outsourcing» av informasjonsbehandling til utlandet har gitt grunn til bekymring. Elhub skal ha sendt varsel til Datatilsynet om overføring av personopplysninger i registeret til blant annet India og USA.²¹³ Både Nødnettsaken²¹⁴ og saken om at helseopplysninger om mange tusen nordmenn kan være kommet på avveie²¹⁵ er nylige eksempler på resultater av mangler ved informasjonssikkerhet ved outsourcing til utlandet.

Behandlingsgrunnlaget for det nye norske regelverket om behandling av energiinformasjon er en rettslig forpliktelse som er pålagt strømselskapene og Elhub (Statnett). Overholdelse av ett av regelverkene – bestemmelsene som pålegger behandling av energiinformasjonen – innebærer i henhold til artikkelen brudd på et annet regelsett – nemlig personvernregelverket. Strømselskapene og Elhub er følgelig i en posisjon hvor de vil måtte bryte noen regler uansett hvilket regelverk de følger. Menneskerettsloven § 3 og EØS-loven § 2 gir begge forrang til bestemmelser innført med hjemmel i de respektive lovene. Det fremstår ikke som om norske myndigheter har tatt inn over seg denne regelkollisjonen og implikasjonene av den.

---

213 Datatilsynet (2017).

214 NRK (2017b).

215 NRK (2017c).

8 Litteraturliste

Internasjonale rettskilder:

- EMK Den europeiske menneskerettskonvensjon, Roma 4. november 1950
- EØS-avtalen Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, Porto 2. mai 1992
- ODA-avtalen Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkningsorgan og en Domstol, 1992
- Direktiv 95/46/EF Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om beskyttelse av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger («personverndirektivet»)
- Direktiv 2006/24/EF Europaparlaments – og rådsdirektiv 2006/24/EF av 15. mars 2006 om lagring av opplysninger som genereres eller behandles i forbindelse med levering av offentlig tilgjengelige elektroniske kommunikasjonstjenester eller av offentlige kommunikasjonsnett, og om endring av direktiv 2002/58/EF («datalagringsdirektivet»)
- Direktiv 2009/72/EF Europaparlaments- og rådsdirektiv 2009/72/EF av 13. juli 2009 om felles regler for det indre marked for elektrisk kraft og om oppheving av direktiv 2003/54/EF
- Direktiv 2012/27/EF Europaparlaments- og rådsdirektiv 2012/27/EF av 25. oktober 2012 om energieffektivitet, om endring av direktiv 2009/125/EF og 2010/30/EF samt om opphevelse av direktiv 2004/8/EF og 2006/32/EF
- Forordning 2016/679 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv

95/46/EF (personvernforordningen, «PVF») (også kjent som General Data Protection Regulation, GDPR)

EU-Charteret Den europeiske unions charter om grunnleggende rettigheter. Konsolidert utgave 2016 (2016/C 202/02)

Nasjonale rettskilder:

Lover:

- 1814 Lov av 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven, grl.)
- 1981 Lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven, strpl.)
- 1990 Lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven, enl.)
- 1992 Lov av 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske samarbeidsområde (EØS) mv. (EØS-loven)
- 1995 Lov av 04. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven)
- 1999 Lov av 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven, mrl.)
- 2000 Lov av 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven av 2000)
- 2005 Lov av 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven, strl.)
- 2018 Lov av 15. juni 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven av 2018)

Forskrifter:

- 1990 Forskrift av 7. desember 1990 nr. 959 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften)

- 1999 Forskrift av 11. mars 1999 nr. 301 om måling, avregning, fakturering av netjtjenester og elektrisk energi, nettselskapets nøytralitet mv. (avregningsforskriften)
- 2000 Forskrift av 15. desember 2000 nr. 1265 om behandling av personopplysninger (personopplysningsforskriften)
- 2011 Forskrift av 24. juni 2011 nr. 726 om endring i forskrift om måling, avregning og samordnet opptreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester [«AMS-forskriften»]
- 2015 Forskrift av 12. juni 2015 nr. 705 om endring i forskrift om måling, avregning og samordnet opptreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester [«Elhub-forskriften»]
- 2017 Forskrift av 03. februar 2017 nr. 120 om endring i forskrift om endring i forskrift om måling, avregning, fakturering av netjtjenester og elektrisk energi, nettselskapets nøytralitet mv. [«2017-forskrift nr. 120»]
- 2017 Forskrift av 18. oktober 2017 nr. 1633 om endring i forskrift om endring i forskrift om måling, avregning og samordnet opptreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester [«2017-forskrift nr. 1633»]

Forarbeid:

- Ot.prp. nr. 43 (1989–1990) Om lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (energiloven)
- Ot.prp. nr. 82 (1991–1992) Om endringer i energilovgivningen som følge av en EØS-avtale
- Ot.prp. nr. 92 (1998–1999) Om lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)
- Innst.O nr. 101 (1999–2000) Innstilling frå energi- og miljøkomiteen om lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
- Ot.prp. nr. 56 (2000–2001) Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi m.m. (energiloven)

- Ot.prp. nr. 24 (2008–2009) Om lov om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)
- Høringsdokument 7-2011 Høringsdokument av juni 2011 om avanserte måle- og styringsystemer. Oppsummering av høringsuttalelser og endelig forskriftstekst
- Dok.nr.16 (2011–2012) Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven
- Innst. 186 S (2013–2014) Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om grunnlovsforslag fra Per-Kristian Foss, Martin Kolberg, Marit Nybakk, Jette F. Christensen, Anders Anundsen, Hallgeir H Langeland, Per Olaf Lundteigen, Geir Jørgen Bekkevold og Trine Skei Grande om grunnlovsfesting av sivile og politiske menneskerettigheter, med unntak av romertall X og romertall XXIV
- Høringsdokument 1-2014 Høringsdokument av juni 2014 om forslag til endringer i forskrift om måling, avregning og samordnet opptreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester. Endringer vedrørende innføring av nordisk regulerkraftavregning og Elhub
- NVE Rapport 51-2015 Rapport av juni 2015 om endringer i forskrift om måling, avregning og samordnet opptreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester. Oppsummering av høringsuttalelser og fastsettelse av forskriftsendringer vedrørende innføring av Elhub
- Prop. 56 LS (2017–2018) Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av forordning (EU) nr. 2016/679 (generell personvernforordning) i EØS-avtalen

Rettspraksis:

- Olmstead v. United States Supreme Court of the United States, 277 U.S. 438, 4. juni 1928
- The Sunday Times v. the United Kingdom The European Court of Human Rights, Strasbourg, 26. april 1979
- Silver and others v. the United Kingdom The European Court of Human Rights, Strasbourg, 25. mars 1983
- Rt-2000-1811 (Finanger I)
- S. and Marper v. the United Kingdom The European Court of Human Rights, Strasbourg, 4. desember 2008
- Joined Cases C-293/12 and C-594/12 Digital Rights ECLI:EU:C:2014:238
- Ireland Ltd. v. Minister for Communications, Marine and Natural Resources and Others and Kärntner Landesregierung and Others
- Rt-2014-1105
- Dragojević v. Croatia The European Court of Human Rights, Strasbourg, 15. januar 2015
- Rt-2015-93
- Voskoboinikov v. Ukraine The European Court of Human Rights, Strasbourg, 05. oktober 2017

Litteratur:

- Bjørge, Eirik, Ragnar Nordeide, Erik Møse og Jørgen Aall. (2017). «Kommentar til den norske utgaven av EMK i menneskerettsloven» i *Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata*. [sitert 17.02.2018]
- Kierulf, Anine. (2016) «Kommentar til Grunnloven» i *Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata* [sitert 07.03.2018]
- Naas-Bibow, Jens, Gunnar Martinsen, m.fl. *Energiloven med kommentarer*, 2.utg., Oslo: Gyldendal Akademisk, 2011.
- Schartum, Dag Wiese. (2012) «Kommentar til personopplysningsloven» i *Norsk lovkommentar, Gyldendal Rettsdata* [sitert 08.03.2018]
- Aall, Jørgen. *Rettsstat og menneskerettigheter*, 4.utg., Bergen: Fagbokforlaget, 2015.

Artikler og nettsider:

Business Insider Nordic. *Edward Snowden just made an impassioned argument for why privacy is the most important thing.* (2016), <http://nordic.businessinsider.com/edward-snowden-privacy-argument-2016-9?r=US&IR=T> [sitert 11.04.2018]

Cuijpers, Colette og Bert-Jaap Koops. *The 'smart meters' bill: a privacy test based on article 8 of the ECHR.* (2008), <https://skyvisionsolutions.files.wordpress.com/2014/11/dutch-smart-meters-report-tilt-october-2008-english-version.pdf> Universiteit van Tilburg [sitert 11.02.2018]

Cuijpers, Colette og Bert-Jaap Koops. *Smart metering and privacy in Europe: Lessons from the Dutch case.* (2012), https://pure.uvt.nl/ws/files/1477311/CPDP_final_Cuijper_Koops_springer_1_.pdf Universiteit van Tilburg [sitert 15.02.2018]

Datatilsynet. *Veileder for behandling av personopplysninger ved bruk av automatiske målesystemer i energisektoren.* (2010), <http://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/200701944/409831> [sitert 12.03.2018]

Datatilsynet. *eInnsyn – offentlig postjournal.* (2017), <https://einnsyn.no/sok?dateFrom=2017-01-01%7C%7C%2Fd&dateTo=2017-01-31%7C%7C%2Fd&searchTerm=elhub> [sitert 12.04.2018]

Digiday. *For the GDPR-curious: WTF is the Article 29 Working Party?.* (2018), <https://digiday.com/media/gdpr-curious-wtf-article-29-working-party/> [sitert 06.06.2018]

Elhub. *Ny milepælsplan frem mot Elhub Go Live er ferdigstilt.* (2018), <http://elhub.no/nb/nyheter/ny-milep%C3%A6lsplan-frem-mot-elhub-go-live-er-ferdigstilt> [sitert 05.02.2018]

EU GDPR Portal. *GDPR Key Changes.* (udatert), <https://www.eugdpr.org/key-changes.html> [sitert 12.04.2018]

Europalov. *Om EU-rettsaktene.* (udatert), <https://www.eugdpr.org/key-changes.html> [sitert 04.04.2018]

Europakommisjonen. *About Article 29 Working Party.* (2017), http://ec.europa.eu/newsroom/article29/item-detail.cfm?item_id=59485 [sitert 06.06.2018]

Helsedirektoratet. *Legeattest og automatiske straummålarar*. (2018), <https://helsedirektoratet.no/nyheter/legeattest-og-automatiske-straummalarar> [sitert 16.04.2018]

Irish Computer Society. *What is Privacy by Design and Default?*. (udatert), <https://www.ics.ie/news/what-is-privacy-by-design-a-default> [sitert 06.06.2018]

Jusleksikon. *Den europeiske menneskerettskonvensjon*. (2017), https://jusleksikon.no/wiki/Den_europeiske_menneskerettskonvensjon [sitert 05.04.2018]

Norges vassdrags- og energidirektorat («NVE»). *AMS*. (2017a), <https://www.nve.no/reguleringsmyndigheten-for-energi-rme-marked-og-monopol/sluttbruker-markedet/ams/> [sitert 04.02.2018]

Norges vassdrags- og energidirektorat («NVE»). *Elhub*. (2017b), <https://www.nve.no/reguleringsmyndigheten-for-energi-rme-marked-og-monopol/sluttbrukermarkedet/elhub/> [sitert 04.02.2018]

Norges vassdrags- og energidirektorat («NVE»). *Smarte strømmålere (AMS)*. (2018), <https://www.nve.no/stromkunde/smar-te-strommalere-ams/> [sitert 18.04.2018]

NRK. *Regjeringen dropper datalagringsdirektivet*. (2014), <https://www.nrk.no/norge/regjeringen-dropper-dld-1.11663951> [sitert 22.02.2018]

NRK. *Truer med å kutte strømmen hos kunder som nekter å installere ny måler*. (2017a), <https://www.nrk.no/finnmark/truer-med-a-kutte-strommen-hos-kunder-som-nekter-a-installere-ny-maler-1.13774560> [sitert 28.03.2018]

NRK. *Driftet Nødnett ulovlig fra India*. (2017b), <https://www.nrk.no/norge/driftet-nodnett-ulovlig-fra-india-1.13358591> [sitert 18.04.2018]

NRK. *Datatilsynet fant lovbrudd: Millionbøter etter outsourcing av sykehus-IT*. (2017c), <https://www.nrk.no/norge/millionbøter-etter-outsourcing-av-sykehus-it-1.13751516> [sitert 18.04.2018]

NRK. *Zuckerberg legger seg flat for Kongressen*. (2018), <https://www.nrk.no/urix/zuckerberg-legger-seg-flat-for-kongressen-1.13999446> [sitert 20.04.2018]

VG. *Norge innfører datalagringsdirektivet*. (2011), <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/personvern/norge-innfoerer-datalagringsdirektivet/a/10083765/> [sitert 22.02.2018]

Annet:

[«Art. 29 WP 183»] Article 29 Data Protection Working Party. *183 Opinion 12/2011 on smart metering*. (2011), [sitert 11.03.2018]

[«Art. 29 WP 205»] Article 29 Data Protection Working Party. *205 Opinion 04/2013 on the Data Protection Impact Assessment Template for Smart Grid and Smart Metering Systems («DPIA Template») prepared by Expert Group 2 of the Commission's Smart Grid Task Force*. (2013), [sitert 27.03.2018]

[«Art. 29 WP 248»] Article 29 Data Protection Working Party. *248 Guidelines on Data Protection Assessment (DPIA) and determining whether processing is «likely to result in a high risk» for the purposes of regulation 2016/679*. (2017), [sitert 02.04.2018]